Landes-Regierungs-Blatt

für das

Krakauer Verwaltungsgebiet.

Jahrgang 1856.

Erste Abtheilung.

XXXV. Stück.

Ausgegeben und versendet am 18. September 1856.

DZIENNIK RZĄDU KRAJOWEGO

dla

OKRĘGU ADMINISTRACYJNEGO KRAKOWSKIEGO.

Rok 1856.

Oddział piérwszy.

Zeszyt XXXV.

Wydany i rozesłany dnia 18. Września 1856.

148.
Erlaß des Ministeriums für Cultus und Unterricht vom 24. Juli 1856,

(Reichs-Gesetz-Blatt, XXXVII. Stück, Nr. 143, ausgegeben am 9. August 1856),

wirksam für den ganzen Umfang des Reiches,

womit das, mit Allerhöchster Entschließung vom 17. April 1856, genehmigte definitive Gesetz über die Prüfung der Candidaten des Gymnasiallehramtes kundgemacht wird.

Zu Folge Allerhöchster Entschließung vom 17. April 1856 wird das nachstehende definitive Gesetz über die Prüfung der Candidaten des Gymnasiallehramtes mit folgenden Bemerkungen kundgemacht.

Die Wirksamkeit dieses Gesetzes hat mit dem Zeitpuncte der Kundmachung desselben einzutreten, doch können jene Candidaten, die sich bereits zur Prüfung gemeldet haben, und welche zu derselben zugelassen sind, noch auf Grundlage der bisherigen provisorischen Bestimmungen (Nr. 380 des Reichs-Gesetz-Blattes, vom Jahre 1849) geprüft werden, ebenso auch jene Candidaten, die bereits zu einer Ergänzungs- oder Wiederholungsprüfung zugelassen wurden, nicht aber auch jene, die sich erst zu einer solchen melden werden.

Nebst dem bisherigen provisorischen Prüfungsgesetze treten auch die Uebergangsbestimmungen und die übrigen auf das provisorische Gesetz bezüglichen besonderen Erläuterungen und Anordnungen außer Wirksamkeit.

Graf **Thun** m. p.

Vorschrift
über die Prüfung der Candidaten des Gymnasiallehramtes.

§. 1.
Prüfungscommissionen.

1. Die wissenschaftliche Befähigung derjenigen Männer, welche sich um die Stelle eines ordentlichen Gymnasiallehrers bewerben wollen, wird durch eine Prüfung ermittelt, zu deren Abhaltung das Ministerium für Cultus und Unterricht Prüfungscommissionen in verschiedenen Hauptstädten der Monarchie ernennt.

2. Die Bestimmungen über die Befähigung, den Religionsunterricht zu ertheilen, sind kein Gegenstand dieses Gesetzes.

3. In welcher Weise die Lehrer des Zeichnens, der Kalligraphie, des Singens und des Turnens ihre Befähigung nachzuweisen haben, bleibt besonderen Bestimmungen vorbehalten.

148.
Rozrządzenie Ministerstwa Wyznań i Oświecenia z dnia 24. Lipca 1856,

(Dziennik Praw Państwa. Część XXXVII, Nr. 143, wydana dnia 9. Sierpnia 1856),

obowiązujące w całéj objętości Cesarstwa,

mocą którego obwieszczoną jest zatwierdzona stanowczo Najwyższém Postanowieniem z dnia 17. Kwietnia 1856 r. ustawa o examinie kandydatów nauczycielskiego urzędu gimnazyalnego.

W skutek Najwyższego Postanowienia z dnia 17. Kwietnia 1856 podaje się do wiadomości następująca ostateczna ustawa o examinie kandydatów do nauczycielskiego urzędu gimnazyalnego z następującemi uwagami.

Działalność ustawy téj następuje z chwilą jéj obwieszczenia, kandydaci wszakże, którzy się już do examinu zgłosili i są do niego przypuszczeni, mogą jeszcze na podstawie dotychczasowych prowizorycznych Postanowień (Nr. 380 Dziennika Praw Państwa z roku 1849) być examinowanymi, toż i kandydaci, którzy do uzupełnienia lub powtórzenia examinu już są przypuszczeni, nie zaś i tacy, którzy się do podobnegoż examinu zgłaszać dopiéro będą.

Prócz dotychczasowéj prowizorycznéj ustawy o examinach ustają mieć moc obowiązującą także Postanowienia przechodnie tudzież inne, do ustawy prowizorycznéj odnoszące się szczególne objaśnienia i urządzenia.

Hrabia **Thun** m. p.

PRZEPIS
o examinie kandydatów do nauczycielskiego urzędu gimnazyalnego.

§. 1.
Komisye examinacyjne.

1. Naukowego uzdolnienia mężów, którzy o miejsce zwyczajnego nauczyciela gimnazyalnego pragną się ubiegać, doświadcza się za pomocą examinu, dla którego odbycia Ministerstwo Wyznań i Oświecenia mianuje komisye examinacyjne w różnych stolicach Monarchii.

2. Postanowienia o uzdolnieniu udzielania nauki religii nie są przedmiotem téjże ustawy.

3. W jaki sposób nauczyciele rysunków, kaligrafii, śpiéwu i gimnastyki wykazać mają swoje uzdolnienie, zastrzegą szczególne Postanowienia.

4. Die Prüfungscommissionen werden zusammengesetzt aus Männern, welche die verschiedenen Hauptzweige des Gymnasial-Unterrichtes nach seiner gegenwärtigen Organisation wissenschaftlich vertreten. Jedes Mitglied einer Prüfungscommission erhält seinen Auftrag auf Ein Jahr, doch kann derselbe nach Verlauf dieses Zeitraumes erneuert werden.

5. Zum Director der Prüfunscommission ernennt das Ministerium in der Regel ein Mitglied derselben. Der Director ist mit dem Vorsitze bei den Prüfungen und Verhandlungen, der Führung der erforderlichen Correspondenz und der Aufbewahrung der in geschäftsmäßiger Ordnung zu haltenden Acten beauftragt.

6. Die mit der didaktischen Leitung des Gymnasialwesens beauftragten Schulräthe an den Orten der Prüfungscommission sind berechtiget, den mündlichen Prüfungen und der Probelection beizuwohnen, um die den Gymnasien zuwachsenden Lehrkräfte kennen zu lernen. Die Directoren der Prüfungscommissionen haben daher die bezeichneten Schulräthe von der Vornahme solcher Prüfungen in die Kenntniß zu setzen.

§. 2.

Meldung zur Prüfung.

1. Um zur Prüfung zugelassen zu werden, hat der Candidat sein Gesuch an die Direction derjenigen Prüfungscommission zu richten, vor welcher er die Prüfung zu bestehen beabsichtiget.

In diesem Gesuche hat er die Lehrgegenstände und die Classen des Gymnasiums, für welche er sich die Berechtigung zum Unterrichte erwerben will, ferner die Unterrichtssprache zu bezeichnen, in welcher er zu lehren wünscht.

Beizulegen hat er dem Gesuche:

a) das Zeugniß über die bestandene Maturitätsprüfung,

b) ein, auch das legale Verhalten bestätigendes Abgangszeugniß, welches darthut, daß er mindestens drei Jahre an einer Universität als ordentlicher Hörer zugebracht hat. Es wird erwartet, daß jeder Lehramts-Candidat während dieser drei Universitätsjahre nebst seinen Fachstudien auch über Philosophie, über seine Unterrichtssprache und über deutsche Sprache Studien gemacht habe (vergl. §. 11, 1.), um die nothwendige didaktische und pädagogische Bildung zu erwerben, und den im §. 4 gestellten Forderungen zu entsprechen;

c) falls seit seiner Universitätszeit mehr als Ein Jahr verflossen, so hat derselbe über sein Verhalten während dieser Zeit das Zeugniß einer öffentlichen Behörde beizubringen;

d) seinen schriftlich abgefaßten Lebenslauf, in welchem er vorzüglich den Gang seiner Bildung, die Richtung, den Umfang und die literarischen Hilfsmittel seiner speciellen Studien mit derjenigen Genauigkeit darzulegen hat, durch welche die Prüfungscommission in den Stand gesetzt wird, zu entscheiden, ob die wissenschaftliche Vorbereitung des Candidaten den gesetzlichen Anforderungen entspricht.

4. Komisye examinacyjne złożone będą z mężów, którzy naukowo zastępują rozmaite gałęzie główne naukowości gimnazyalnéj wedle organizacyi niniejszéj. Każdy członek komisyi examinacyjnéj otrzymuje nakaz na rok jeden, który wszakże po upływie tego czasu odnowiony być może.

5. Dyrektorem komisyi examinacyjnéj mianuje Ministerstwo w zasadzie którego z członków. Dyrektor ma przewodniczyć examinom i rozprawom, prowadzić potrzebną korespondencyą i przechować akta, które w porządku prawnym utrzymywane być mają.

6. Radcy szkolni, których obowiązkiem jest dydaktyczne kierownictwo spraw gimnazyalnych w miejscach gdzie są komisye examinacyjne, upoważnieni są do uczęszczania na examina ustne i lekcye próby, by poznawali przybywające gimnazyom siły naukowe. Dyrektorowie komisyj examinacyjnych uwiadomić przeto mają oznaczonych radców szkolnych o przedsiębraniu podobnych examinów.

§. 2.

Zgłaszanie się do examinu.

1. Ażeby do examinu być przypuszczonym, winien kandydat podać prośbę do dyrekcyi onéj komisyi examinacyjnéj, przed którą zamierza zdawać examin.

W prośbie téj ma on oznaczyć przedmioty naukowe i klasy gimnazyalne, dla których pragnie uzyskać uprawnienie do nauki, niemniéj język wykładowy, w którym życzy sobie nauczać.

Do prośby załączyć należy:

a) świadectwo ze zdanego examinu dojrzałości,

b) świadectwo odchodne, zatwierdzające oraz legalne postępowanie, które udowodnia, iż najmniéj trzy lata przepędził na uniwersytecie jako słuchacz zwyczajny. Oczekuje się od kandydatów urzędu nauczycielskiego, iż każdy podczas tych trzech lat uczęszczania na uniwersytet odda się, oprócz swego studyum fachowego, także nauce filozofii, swego języka wykładowego i języka niemieckiego (por. §. 11, 1.), by pozyskać potrzebne dydaktyczne i pedagogiczne wykształcenie i odpowiedzieć ustanowionym w §. 4 wymaganiom;

c) jeźli od czasu jego uczęszczania na uniwersytet więcéj niż rok jeden upłynął, tedy tenże załączyć ma świadectwo Władzy publicznéj o swém w czasie tym zachowaniu się;

d) bieg życia piśmiennie ułożony, w którym głównie wykazać winien tok swego wykształcenia się, kierunek, objętość i literackie środki pomocnicze swych szczegółowych studyów z taką dokładnością, iżby komisya examinacyjna była w stanie rozstrzygnąć, czy naukowe przygotowanie kandydata odpowiada wymaganiom prawnym.

2. Zeugnisse über die sechs ersten Classen des Gymnasiums und die vormaligen philosophischen Obligatcurse berechtigen (vergl. oben 1. a und b) die Candidaten nicht, auf die Zulassung zur Prüfung unbedingten Anspruch zu machen. Es wird für derlei Fälle den Prüfungscommissionen überlassen, die besondere Bewilligung hiezu mit Rücksicht auf die obwaltenden eigenthümlichen Verhältnisse, insbesondere auf Grund einer längeren erfolgreichen Verwendung im Lehrfache, oder einer sonst nachgewiesenen weiteren wissenschaftlichen Ausbildung zu ertheilen.

3. Wenn eines der unter Nr. 1 erwähnten, oder eines der nach Nr. 2 vorzulegenden Zeugnisse nicht beigebracht werden kann, oder von der Prüfungscommission beanständet wird, so hat diese die Entscheidung des Ministeriums über die Zulassung zur Prüfung einzuholen, indem sie ihrer Anfrage zugleich ihr Gutachten beifügt.

§. 3.

Forderungen an jeden Examinanden.

1. Um überhaupt die wissenschaftliche Befähigung für die Stelle eines ordentlichen Lehrers an einem Gymnasium darzuthun, muß jeder Examinand erstens in Bezug auf seine philosophische Vorbildung, dann in Bezug auf die Sprache, deren er sich bei dem Unterrichte bedienen will, und, wenn diese nicht die deutsche ist, außerdem auch in Bezug auf die deutsche Sprache den im §. 4 angegebenen Forderungen genügen, und muß zweitens durch das Examen in einem Prüfungsgebiete des Gymnasial-Unterrichtes (§. 5) dasjenige Maß von Kenntnissen nachweisen, welches in den §§. 6—10 näher bezeichnet ist.

2. Zur Anstellung ist ein Candidat erst dann geeignet, wenn er das Probejahr bestanden und dadurch seine praktische Befähigung nachgewiesen hat (§§. 19, 20).

§. 4.

Allgemeine Studien.

Jeder Candidat hat während seiner Studienzeit sich diejenige allgemeine philosophische Bildung anzueignen, die dem Lehrer was immer für eines Faches unentbehrlich ist (§. 2, 1. b), und hat den Erfolg dieses Studiums durch die häusliche Bearbeitung eines Themas (§. 11, 1.) darzuthun. Ferner hat jeder Candidat in der mündlichen Prüfung (§. 14) Correctheit des Gebrauches seiner Unterrichtssprache und Kenntniß ihrer wichtigsten grammatischen Gesetze nachzuweisen, möge er auf das Lehren seiner Unterrichtssprache Anspruch machen oder nicht. Wenn die Unterrichtssprache nicht die deutsche ist, hat der Examinand außerdem dieselben Forderungen bezüglich der deutschen Sprache zu erfüllen. Auch ist die Correctheit des Ausdruckes in denjenigen schriftlichen Arbeiten, welche in deutscher Sprache abgefaßt sind, zu beachten.

Im lombardisch-venetianischen Königreiche ist in diesem Falle die Forderung ausschließlich auf richtiges und leichtes Verstehen deutscher Werke wissenschaftlichen Inhaltes zu beschränken.

2. Świadectwa z sześciu piérwszych klas gimnazyalnych i dawniejszych filozoficznych kursów obowiązkowych (por. wyżéj 1. *a* i *b*) nie upoważniają kandydatów do roszczenia sobie bezwarunkowego prawa względem przypuszczenia do examinu. Udzielenie szczególnego na to przyzwolenia ze względu na zachodzące właściwe stósunki, mianowicie na podstawie dłuższéj obfitéj w skutki aplikacyi w zawodzie naukowym, lub udowodnionego inaczéj dalszego naukowego wykształcenia, pozostawioném jest w takich razach komisyom examinacyjnym.

3. Jeźli które z pomienionych pod Nr. 1, lub wedle Nr. 2 przedłożyć się mających świadectw nie może być załączoném, lub gdy mu komisya examinacyjna zarzuca pochybę, tedy komisya zasięgnie zdania Ministerstwa względem przypuszczenia do examinu, załączając do kwestyi swoje sprawozdanie.

§. 3.

Wymagania od examinanda.

1. Celem wykazania w ogólności *naukowego* uzdolnienia na posadę zwyczajnego nauczyciela gimnazyalnego, musi każdy examinand odpowiedzieć *naprzód* ze względu na swe filozoficzne przygotowanie, niemniéj ze względu na język, którego przy wykładzie chce używać, a jeżeli tenże nie jest niemieckim, oprócz tego ze względu na język niemiecki wyszczególnionym w §. 4 wymaganiom, a *powtóre* wykazać examinem w obrębie examinacyjnym nauczania gimnazyalnego (§. 5) ową miarę wiadomości, która w §§. 6—10 bliżéj jest oznaczoną.

2. Do *otrzymania posady* wtenczas dopiéro kwalifikuje się kandydat, gdy przebył rok próby i dowiódł przeto swego *praktycznego* uzdolnienia (§§. 19, 20).

§. 4.

Studya ogólne.

Każdy kandydat przyswoić sobie winien w czasie swoich nauk takie powszechne filozoficzne wykształcenie, jakie nauczycielowi jakiegobądź wydziału niezbędnie jest potrzebném (§. 2, 1. *b)*, i wykazać wynik téj nauki domowem wypracowaniem tematu (§. 11, 1). Daléj wykazać ma każdy kandydat przy examinie ustnym (§. 14) czystość w używaniu swego *języka wykładowego* i znajomość najważniejszych prawideł gramatycznych, czyby chciał nauczać swego języka wykładowego lub nie. Gdyby język wykładowy nie był niemiecki, tedy examinand oprócz tego dopełnić ma tychże samych wymagań względem *niemieckiego* języka. Również należy przestrzegać czystości wyrażenia się w tych wyrobieniach piśmiennych, które w niemieckim pisane są języku.

W Lombardzko-Weneckiém Królestwie ograniczone ma być w takim razie to wymaganie wyłącznie na wierne i łatwe zrozumienie dzieł niemieckich treści naukowéj.

§. 5.

Specielle Studien, Gruppen oder Gebiete der Prüfungsgegenstände.

1. Die Gegenstände des Gymnasial-Unterrichtes zerfallen für die Prüfung in folgende Gebiete:

a) das Gebiet der classischen Philologie, d. i. der lateinischen und griechischen Sprache und Literatur nach den, §. 6 für das ganze Gymnasium gestellten Forderungen;

b) das Gebiet der Geschichte und Geographie nach den, §. 7 enthaltenen Bestimmungen für das ganze Gymnasium;

c) das mathematisch-naturwissenschaftliche Gebiet, nach den Bestimmungen des §. 8, d. i. entweder Mathematik und Physik für das ganze Gymnasium; oder Naturgeschichte für das ganze Gymnasium, verbunden mit Mathematik und Physik, wenigstens je für die vier unteren Classen des Gymnasiums;

d) das Studium der Philosophie nach den im §. 9 gestellten Forderungen gewährt für sich allein noch nicht den Anspruch, zur Prüfung zugelassen zu werden, sondern es muß damit entweder jenes der classischen Philologie, oder der Geographie und Geschichte, oder endlich der Mathematik und Physik, und zwar jedes dieser Gebiete für den Unterricht im Unter-Gymnasium verbunden werden;

e) das Studium der deutschen Sprache oder dasjenige irgend einer Landessprache muß, um die Befähigung zur Stelle eines ordentlichen Gymnasiallehrers zu gewähren, den Forderungen für das ganze Gymnasium (§. 10) genügen, und mit dem Studium sowohl der lateinischen als der griechischen Sprache und Literatur verbunden sein, wobei es jedoch gestattet ist, in einer dieser beiden Sprachen die Prüfung auf die für das Untergymnasium gestellten Forderungen zu beschränken.

Zur Befähigung, eine Landessprache, welche nicht ohnehin die deutsche Sprache ist, durch das ganze Gymnasium zu lehren, wird überdieß auch das Bestehen der Prüfung aus der deutschen Sprache für das Untergymnasium (§. 10, 2.) gefordert. Im lambardisch-venetianischen Königreiche ist jedoch die Forderung auf das richtige und leichte Verständniß deutscher Werke wissenschaftlichen Inhaltes zu beschränken (§. 4).

2. Eine Aenderung dieser Gebiete ist mit Ausnahme des unter 3. bezeichneten Falles insofern nicht zulässig, als weder eine geringere Zahl von Lehrfächern, noch eine andere Verbindung derselben, als die hier angegebene, den Anspruch auf die Zulassung zur Prüfung gewähren kann; dagegen steht es dem Candidaten frei, gleichzeitig oder später, sowohl aus den Fächern der von ihm gewählten Gruppe für eine höhere Gymnasialstufe (vergl. 1. c, d, e), als auch noch aus irgend einem anderen Fache oder mehreren Fächern sich der Prüfung zu unterziehen.

Auch in den Fällen, wo ein weiteres Fach zu dem gewählten Gebiete hinzutritt, kann jedoch die Geschichte nicht von der Geographie getrennt, sondern es muß die Prüfung aus beiden Fächern zugleich bestanden werden.

§. 5.

Studya szczegółowe, grupy czyli dziedziny przedmiotów examinu.

1. Przedmioty nauk gimnazyalnych dla examinu rozpadają się na następujące dziedziny:

a) Dziedzinę *filologii klasycznéj* to jest łacińskiego i greckiego języka i literatury wedle ustanowionych §. 6 dla *całego gimnazyum* wymagań;

b) dziedzinę *historyi i geografii* wedle wymagań §. 7 objętych dla *całego* gimnazyum;

c) dziedzinę *matematyczno-przyrodniczo-naukową*, wedle postanowień §. 8, to jest albo matematykę i fizykę dla *całego* gimnazyum; albo historyą naturalną dla *całego* gimnazyum, połączoną z matematyką i fizyką, każdą najmniéj dla cztérech niższych klas gimnazyalnych.

d) nauka *filozofii* wedle wymagań ustanowionych w §. 9 nie nadaje jeszcze sama przez się prawa do przypuszczenia do examinu, ale z nią połączona być musi albo nauka filologii klasycznéj, albo geografii i historyi, albo nareszcie matematyki i fizyki, a to każda z tych dziedzin dla wykładu w gimnazyum niższém;

e) nauka *języka niemieckiego* lub innego *języka krajowego*, jeżeli ma nadać uzdolnienie do posady zwyczajnego nauczyciela gimnazyalnego, musi odpowiadać wymaganiom dla całego gimnazyum (§. 10), i połączoną być z nauką tak łacińskiego jak greckiego języka i literatury, przyczém wszakże wolno jest ograniczyć examin w jednym z tych obu języków do ustanowionych dla niższego gimnazyum wymagań.

Dla uzdolnienia do udzielania nauki języka krajowego, niebędącego bez tego już językiem niemieckim, przez całe gimnazyum, wymaga się nadto examinu z języka niemieckiego dla gimnazyum niższego (§. 10, 2). W Lombardzko-Weneckiém Królestwie ogranicza się jednak to wymaganie do wiernego i łatwego rozumienia dzieł niemieckich treści naukowéj (§. 4).

2. Zmiana w dziedzinach tych z wyjątkiem oznaczonego pod 3 wypadku o tyle dopuszczoną być nie może, o ile ani mniejsza liczba wydziałów naukowych, ani inne tychże połączenie od właśnie wspomnionego, nie nadaje prawa do przypuszczenia do examinu; wolno jednak kandydatom, równocześnie lub późniéj, poddać się examinowi tak z wydziałów wybranéj przezeń grupy dla wyższego stopnia gimnazyalnego (por. 1. c, d, e), jako téż z jakiego innego wydziału lub kilku wydziałów.

W tych także wypadkach, w których dalszy wydział do wybranéj przyłącza się dziedziny, nie może historya od geografii być odłączoną, lecz examin z obu wydziałów razem musi być odbyty.

Ferner ist für das Bestehen der Prüfung aus der Physik das Bestehen der Prüfung aus der Mathematik für die gleiche Gymnasialstufe erforderlich, wogegen die Prüfung über Mathematik ohne Physik, in Verbindung mit einer selbstständigen Gruppe, gestattet ist.

3. Priestern, welche als Religionslehrer an Gymnasien angestellt sind, oder die Befähigung zu einer solchen Anstellung nach den hierüber bestehenden Vorschriften zu erwerben beabsichtigen, kann die Befähigung, nebstbei in anderen Gegenständen zu unterrichten, nicht nur nach den in dem ersten Absatze dieses Paragraphes enthaltenen Modalitäten zuerkannt werden, sondern es kann mit Rücksicht auf den Umstand, daß für ihre lehramtliche Thätigkeit die Religion das Hauptfach bildet, auf ihr Begehren der Umfang ihrer vor der Prüfungscommission zu lösenden Aufgabe in nachstehender Weise ermäßiget werden:

a) aus dem Gebiete der classischen Philologie, oder der Geschichte und Geographie, oder der Mathematik und Physik können sie sich der Prüfung mit der Beschränkung auf die zu erlangende Befähigung für das Untergymnasium unterziehen;
b) wenn sie sich der Prüfung aus der Philosophie unterziehen, so kann von der Forderung der gleichzeitigen Befähigung für ein anderes Fach abgesehen werden;
c) wenn sie sich der Prüfung aus der deutschen Sprache oder einer anderen Landessprache unterziehen, so kann von der Forderung der gleichzeitigen Befähigung für den Unterricht in den classischen Sprachen Umgang genommen werden.

4. Der Bestimmung dieses Paragraphes, Absatz 1, daß der Candidat die Prüfung für das *ganze* Gymnasium zu bestehen hat, kann in den unter a, b, c, e bezeichneten Fällen entweder auf einmal, oder in zwei abgesonderten Prüfungen in der Art genügt werden, daß erst in der zweiten Prüfung die Forderungen für das Obergymnasium, in der ersten aber vorläufig mindestens diejenigen erfüllt werden, welche zum Unterrichte im Untergymnasium berechtigen. Wenn jedoch ein Candidat, welcher von dieser Erleichterung Gebrauch gemacht hat, als Gymnasiallehrer angestellt wird, so kann seine Anstellung in so lange nicht als definitiv erklärt werden, als er nicht die zweite Prüfung mit Erfolg bestanden, und dadurch die Befähigung zum Unterrichte in den, Absatz 1, a, b, c, e bestimmten Stufen erlangt hat.

§. 6.

Forderungen der Prüfung im Besonderen.

a) *Classische Philologie.*

1. Zur Befähigung für den philologischen Unterricht *durch das ganze Gymnasium* ist vom Examinanden nicht nur gründliche und sichere Kenntniß der Grammatik beider classischen Sprachen, und für die lateinische Sprache eine durch die lateinischen schriftlichen Arbeiten (§§. 11—13) zu beweisende stylistische Gewandtheit, sondern vornehmlich *umfassende Belesenheit* in den dem Gymnasium angehörenden Classikern

Daléj wymaga odbycie examinu z fizyki, odbycia examinu z matematyki dla równego stopnia gimnazyalnego, natomiast dozwolonym jest examin z matematyki bez fizyki w połączeniu z samoistną gruppą.

3. Kapłanom, ustanowionym nauczycielami religii w gimnazyach lub pragnącym uzyskać uzdolnienie do takiéj posady wedle istniejących w tym względzie przepisów, przyznaném być może nie tylko uzdolnienie do udzielania prócz tego nauk w innych przedmiotach wedle zawartych w piérwszym ustępie tego paragrafu modalności, lecz ze względu na tę okoliczność, iż w ich naukowo-urzędowym zawodzie religia głównym jest wydziałem, może na ich żądanie objętość ich przed komisyą examinacyjną rozwiązać się mającego zadania w następujący sposób być umiarkowaną:

a) z dziedziny filologii klasycznéj, lub geografii i historyi, lub z matematyki i fizyki poddać się mogą examinowi z ograniczeniem na uzyskać się mające uzdolnienie dla gimnazyum niższego;

b) względem poddających się examinowi z filozofii odejść można od wymagania równoczesnego uzdolnienia dla innego wydziału;

c) względem poddających się examinowi z języka niemieckiego lub innego języka krajowego obejść można wymaganie równoczesnego uzdolnienia do nauk języków klasycznych.

4. Postanowieniu tegoż §., ustępu 1, iżby kandydat zdał examin dla *całego* gimnazyum, zadość uczynić można w przypadkach, pod *a*, *b*, *c*, *e*, oznaczonych, naraz, lub w dwu oddzielnych examinach w ten sposób, iżby dopełniono w drugim examinie wymagań dla gimnazyum wyższego, w piérwszym zaś uprzednio najmniéj onych, które upoważniają do nauczania w gimnazyum niższém. Jeżeli zaś kandydat, po zrobionym z ułatwienia tego użytku, otrzymał posadę nauczyciela gimnazyalnego, tedy posada jego tak długo za stałą poczytaną być nie może, dopóki nie zdał ze skutkiem drugiego examinu, i nie uzyskał przeto uzdolnienia do nauczania w oznaczonych ustępem 1, *a*, *b*, *c*, *e* stopniach.

§. 6.

Wymagania przy examinie w szczególności.

a) *Filologia klasyczna.*

1. Dla uzdolnienia do nauki filologii *przez całe gimnazyum* wymagać należy od examinanda nie tylko gruntownéj i pewnéj znajomości gramatyki obu języków klasycznych, a w języku łacińskim biegłości stylistycznéj, udowodnioną być mającéj piśmiennemi wyrobieniami łacińskiemi (§§. 11—13), ale nadto głównie *rozległego oczytania* w przynależących gimnazyom klasykach obu języków, przeto w ła-

beider Sprachen zu fordern, also im Lateinischen: Belesenheit in Cäsar, Livius, Sallustius, Cicero, Tacitus, Ovidius, Virgilius, Horatius; im Griechischen: in Xenophon, Herodot, den Staatsreden des Demosthenes, den zugänglicheren Dialogen Platons (also, außer den kleineren namentlich Protagoras, Gorgias, Phädon, Symposion), Homer, Sophokles.

2. In der griechischen und römischen Geschichte ist gründliche Kenntniß, und in den philologischen Disciplinen der Mythologie, der Staats- und Privatalterthümer, der Literaturgeschichte, der Metrik ist zwar nicht ein systematisch umfassendes Wissen, wohl aber, außer einer übersichtlichen Kenntniß des Wesentlichen und einer Bekanntschaft mit den besten Hilfsmitteln nach dem gegenwärtigen Standpuncte der Wissenschaft, eine so weit gediehene Vertrautheit mit denselben, namentlich mit den Alterthümern, zu fordern, daß zu erwarten steht, der Examinand werde bei seiner Erklärung der Classiker auch in sachlicher Hinsicht Gründlichkeit erstreben, und das Einzelne zum Gesammtbilde des antiken Lebens zu verbinden im Stande sein.

3. Zur Befähigung für den Unterricht in Untergymnasien ist die grammatische Sicherheit in gleichem Maße zu fordern, wie für den Unterricht durch das ganze Gymnasium, und sie ist für die lateinische Sprache ebenfalls durch lateinische Arbeiten zu beweisen; doch sind an stylistische Fertigkeit mindere Ansprüche zu machen.

In dem Umfange der Lectüre ist die Forderung dahin zu beschränken, daß von der Belesenheit in Tacitus, Virgilius, Horatius, Herodot, Demosthenes, Platon, Sophokles abgesehen werden kann.

In den Nr. 2 genannten Disciplinen sind die Forderungen in Betreff des Umfanges der Kenntnisse zu ermäßigen.

§. 7.

b) Geschichte und Geographie.

1. In der Geschichte muß der Examinand, um für den Unterricht im ganzen Gymnasium die Befähigung zu erlangen, eine chronologisch sichere Übersicht über die Weltgeschichte, eine Einsicht in den pragmatischen Zusammenhang der Hauptbegebenheiten, und in Bezug auf irgend eine Hauptparthie der Geschichte eine durch eigene sorgfältige Benützung gewonnene Vertrautheit mit den besten historischen Hilfsmitteln zur Kenntniß derselben, außerdem aber eine umfassendere gründliche Kenntniß der alten Geschichte und Geographie und so viel philologische Bildung beweisen, daß er Stellen römischer und griechischer Geschichtsschreiber, welche keine besonderen sprachlichen Schwierigkeiten enthalten, richtig zu übersetzen wisse. Ferner ist in der Geschichte und Landeskunde des österreichischen Staates auf Gründlichkeit und Umfang der Kenntnisse und Bekanntschaft mit den gediegensten neueren Forschungen ein besonderes Gewicht zu legen.

2. In der Geographie hat der Examinand eine sichere Übersicht über die gesammte Erde nach ihrer natürlichen Beschaffenheit und politischen Abtheilung, eine ge-

cińskim: oczytania w Cezarze, Liwiuszu, Saluście, Cyceronie, Tacycie, Owidzie, Wirgilim, Horacym; w greckiém: w Xenofoncie, Herodocie, mowach politycznych Demostenesa, przystępniejszych dyalogach Platona (przeto, oprócz pomniejszych mianowicie Protagory, Gorgiasa, Fedona, Sympozyona), Homerze, Sofoklesie.

2. W historyi greckiéj i rzymskiéj wymagać należy gruntownéj znajomości, a w filologicznych naukach mitologii, starożytności państwa i prywatnych, historyi literatury, z metryki nie należy wprawdzie żądać systematycznie rozległych wiadomości, ale oprócz poglądowéj znajomości rzeczy głównéj i zaznajomienia się z najlepszemi środkami pomocniczemi według obecnego stanu umiejętności, obeznania się z niemi, zwłaszcza ze starożytnościami do tego stopnia, iżby się ztąd spodziewać można, że examinand przy objaśnianiu klasyków także pod względem rzeczy do głębszego zdąży zbadania i możności połączenia szczegółów w obraz całkowity życia starożytnego.

3. Dla uzdolnienia do nauki w *gimnazyum niższém* wymagać należy w równymże stopniu gramatycznéj pewności, jak przy nauce przez całe gimnazyum, która względem języka łacińskiego udowodnioną ma być także za pomocą wypracowań łacińskich; mniejsze wszakże względem biegłości stylistycznéj robione być mają wymagania.

W zakresie lektury wymaganie w ten sposob ma być ograniczoném, iż odstąpić można od oczytania w Tacycie, Wirgilim, Horacym, Herodocie, Demostenesie, Platonie, Sofoklesie.

Przy naukach, pod N. 2 pomienionych, umiarkowane być winny wymagania względem objętości wiadomości.

§. 7.

b) *Historya i geografia.*

Celem pozyskania uzdolnienia do nauczania *historyi przez całe gimnazyum* musi examinand wykazać pewny chronologiczny pogląd na dzieje powszechne, wpatrywanie w pragmatyczny związek zdarzeń głównych, a względem któréj z głównych części historyi, pozyskaną przez własną staranną pracę biegłość z najlepszemi pomocniczemi środkami historycznemi do jéj poznania, oprócz tego jeszcze rozleglejszą gruntowną znajomość starożytnych dziejów i geografii, tudzież tyle wykształcenia *filologicznego*, iżby wiernie przełożyć umiał ustępy rzymskich i greckich dziejopisów, które nie zawierają szczególnych trudności językowych. Szczególną daléj kłaść należy wagę na historyą i krajoznawstwo Cesarstwa Austryackiego, nagruntowność i rozległość wiadomości i znajomość najlepszych nowszych badań.

2. W *geografii* wykazać ma examinand pewny pogląd na całą ziemię wedle jéj naturalnych własności i politycznego podziału, dokładniejszą znajomość krajów

nauere Kenntniß der europäischen Länder und eine specielle Bekanntschaft mit der Geographie Österreichs zu zeigen.

Von besonderer Wichtigkeit für den Erfolg des vom Examinanden künftig zu ertheilenden Unterrichtes ist es, daß er seinen geographischen Studien solche Werke zu Grunde gelegt habe, deren Methode den gegenwärtigen Forderungen dieser Wissenschaft entspricht.

3. Zur Berechtigung für den historischen Unterricht im Untergymnasium sind die Forderungen in Betreff des Umfanges der Detailkenntnisse zu ermäßigen; dagegen bleiben die Forderungen in Betreff der Geographie und in Betreff der philologischen Kenntnisse dieselben.

§. 8.

c) Mathematik, Physik, Naturgeschichte.

1. In der Mathematik wird von dem Examinanden, welcher zum Unterrichte im ganzen Gymnasium die Berechtigung erwerben will, sichere Kenntniß und Durchübung der gesammten Elementar-Mathematik nach ihrer arithmetischen und geometrischen Seite, Geübtheit in der analytischen Geometrie und diejenige Kenntniß der Differential- und der Elemente der Integralrechnung erfordert, welche ihm die Anwendungen dieser Rechnungen namentlich für die Physik zugänglich macht, und für die Elementar-Mathematik ein eindringenderes Verständniß eröffnet.

2. Zur Berechtigung für den mathematischen Unterricht im Untergymnasium genügt die Erfüllung der in Betreff der Elementar-Mathematik aufgestellten Forderungen.

3. In der Physik wird für die Befähigung zum Unterrichte durch das ganze Gymnasium gefordert: sichere Kenntniß der Thatsachen dieser Wissenschaft mit experimenteller und mathematischer Begründung, Kenntniß der Hauptpuncte der Chemie mit Einsicht in die häufigeren und verständlicheren unter den davon zu machenden technischen Anwendungen, endlich Bekanntschaft mit den Hauptlehren der Astronomie und mathematischen Geographie.

4. Für den Unterricht im Untergymnasium ist von der Kenntniß der mathematisch-beweisenden Physik, sowie von der Astronomie und mathematischen Geographie abzusehen.

5. In der Naturgeschichte wird für den Unterricht im ganzen Gymnasium gefordert: Kenntniß jener Naturprodukte, von welchen entweder im menschlichen Leben irgend eine wichtigere Anwendung gemacht wird, oder die durch eine besonders merkwürdige Eigenschaft sich auszeichnen, oder die endlich in unserer gewöhnlichen Umgebung durch häufiges Vorkommen sich bemerkbar machen. Der Candidat muß ihm vorgelegte Naturkörper dieser Art erkennen und zu bestimmen vermögen. Ferner wird gefordert gründliche Kenntniß jener älteren und neueren naturhistorischen Systeme, welche eine allgemeine Geltung gefunden haben; Kenntniß der wichtigsten Thatsachen aus der Anatomie und Physiologie der Pflanzen und Thiere, namentlich in soferne dieselben ih-

europejskich i szczegółową znajomość geografii Austryi.

Szczególnéj wagi dla skutków udzielać się mającéj przez examinanda nauki jest ta okoliczność, iż do swych geograficznych nauk takie dzieła wziął za podstawę, których metoda odpowiada dzisiejszym wymaganiom téj umiejętności.

3. Dla uzdolnienia do udzielania nauki *historyi* w *gimnazyum niższém* umiarkowane być mają wymagania względem objętości wiadomości szczegółowych; natomiast wymagania względem geografii i wiadomości filologicznych pozostają te same.

§. 8

c) *Matematyka, fizyka, historya naturalna.*

1. W *matematyce* żąda się od examinanda, który chce pozyskać uprawnienie do nauki w *całém gimnazyum*, pewnéj znajomości i przećwiczenia całkowitéj matematyki elementarnéj po jéj arytmetycznéj i geometrycznéj stronie, biegłości w geometryi analitycznéj i onéj znajomości rachunku dyferencyalnego, tudzież elementów integralnego, któraby ich stawiła w możności zastósowania tych rachunków zwłaszcza do fizyki i otwarła głębsze zrozumienie matematyki elementarnéj.

2. Dla uprawnienia do nauki matematyki w *gimnazyum niższém* wystarczy dopełnienie postanowionych względem elementarnéj matematyki wymagań.

3. Dla uzdolnienia do nauczania *fizyki w całém gimnazyum* wymaga się: pewnych znajomości istotnych rzeczy téj umiejętności z uzasadnieniem experymentalném i matematyczném, znajomości głównych punktów chemii z wejrzeniem do częstszych i zrozumialszych robić się mających jéj zastósowań technicznych, nareszcie znajomości najgłówniejszych zasad astronomii i geografii matematycznéj.

Względem nauki w *gimnazyum niższém* odstąpić należy od znajomości udowadniającéj matematycznie fizyki, jako też od astronomii i geografii matematycznéj.

5. W *historyi naturalnéj* żąda się dla nauki *przez całe gimnazyum:* znajomości onych płodów przyrody, które albo w życiu ludzkiém mają jakie ważniejsze zastósowanie, albo odznaczają się szczególną, uwagi godną własnością, albo nareszcie wpadają często w oczy w naszych zwykłych okolicach. Kandydat winien poznać i umieć oznaczyć przedłożone sobie tego rodzaju ciała przyrody. Daléj żąda się gruntownéj znajomości onych starszych i nowszych systematów naturalno-historycznych, które znalazły powszechne uznanie; znajomości najważniejszych rzeczy, istotę stanowiących z anatomii i fizyologii roślin i zwierząt, zwłaszcza, o ile takowe są podstawą ich systematycznego porządku i ich geograficznego roz-

rer systematischen Ordnung zu Grunde liegen, und ihrer geographischen Verbreitung; endlich, Kenntniß der in der Geologie herrschenden Hauptansichten und der ihnen zu Grunde liegenden Beobachtungen.

6. Für das Untergymnasium ist eine geringere Kenntniß des Details zu verlangen.

§. 9.

d) Philosophie.

Von denjenigen Candidaten, welche den philosophischen Unterricht zu ertheilen beabsichtigen, ist eigenes Studium der Hauptwerke irgend eines bedeutenden Philosophen des Alterthumes oder der neueren Zeit, ferner die Kenntniß der Hauptpuncte aus der Geschichte der Philosophie zu fordern. Außerdem müssen sie für die propädeutischen Gegenstände (Logik und empirische Psychologie) die Befähigung nachweisen, die wesentlichsten Puncte derselben zum Behufe des Unterrichtes klar und verständlich zu entwickeln.

§. 10.

e) Deutsche Sprache und Landessprachen.

1. Zur Berechtigung, die deutsche Sprache da, wo sie Unterrichtssprache ist, oder eine Landessprache durch das ganze Gymnasium zu lehren, wird außer den Forderungen, die hinsichtlich der deutschen und der beim Unterrichte gebrauchten Landessprache an jeden Examinanden in Gemäßheit des §. 4 gestellt werden müssen, noch die Kenntniß der Literatur und ihrer Geschichte, namentlich in ihrer Verbindung mit der politischen und Culturgeschichte des betreffenden Volkes, dann Kenntniß der älteren Zustände der Sprache und der wichtigsten älteren Sprachdenkmäler, überdieß aber Bekanntschaft mit solchen ästhetisch-kritischen Leistungen anerkannt classischer Schriftsteller verlangt, durch welche die Einsicht in den organischen Bau und künstlerischen Werth von Werken der schönen Literatur praktisch gefördert wird.

So ist für den Unterricht in der deutschen Sprache, wo sie die Unterrichtssprache ist, die grammatisch genaue Kenntniß des Mittelhochdeutschen und namentlich die Fähigkeit erforderlich, die leichter zugänglichen Dichtungen des Mittelalters, wie: das Nibelungenlied, Gudrun und andere in der Ursprache mit gründlichem Verständnisse zu lesen.— Auf die Kenntniß der neueren classischen Literatur ist ein vorzugsweises Gewicht zu legen. Der Examinand muß die bedeutendsten Werke derselben in Beziehung auf Sprache und Inhalt zu erklären und den Bildungsgang der hervorragendsten Schriftsteller zu entwickeln im Stande sein. Diese beiden Momente sind bei der dem Examinanden obliegenden Interpretation von prosaischen und dichterischen Werken oder von einzelnen Stellen derselben besonders ins Auge zu fassen. Wenn die Erklärung in Bezug auf Sprache und Sachinhalt den Anforderungen entspricht, so ist zur ästhetischen Analyse zu schreiten. Hiebei sind die Werke anerkannter Schriftsteller, insbesondere die Abhandlungen und Andeutungen eines Lessing, Herder, Göthe, Schiller, Humboldt, A. W. und Fr. Schlegel zu Grunde zu legen.

szerzenia; nakoniec znajomości panujących w geologii zdań różnych i spostrzeżeń, na których polegają.

6. Dla *gimnazyum niższego* wymagać należy mniejszéj znajomości szczegółów.

§. 9.

d) *Filozofia.*

Od kandydatów, którzy zamierzają udzielać nauki filozofii, wymagać należy właściwego zbadania dzieł głównych którego z filozofów znamienitszych starożytności lub nowszych czasów, niemniéj znajomości głównych punktów z historyi filozofii. Oprócz tego, co do przedmiotów propedeutycznych (logiki i psychologii empirycznéj), wykazać muszą uzdolnienie do jasnego i zrozumiałego rozwinięcia jéj najistotniejszych punktów dla celów nauki.

§. 10.

e) *Język niemiecki i języki krajowe.*

Dla uprawnienia do nauki *języka niemieckiego* tam, gdzie jest językiem wykładowym lub *języka krajowego* przez *całe gymnazyum* żądać należy oprócz wymagań, postawionych zgodnie do §. 4 każdemu examinandowi względem niemieckiego i używanego przy wykładzie krajowego języka, jeszcze znajomości literatury i jéj historyi, mianowicie w jéj połączeniu z historyą polityczną i historyą oświaty dotyczącego ludu, niemniéj znajomości dawniejszego stanu języka i najgłówniejszych dawniejszych pomników językowych, nadto jeszcze obznajomienia się z takiemi estetyczno-krytycznemi pracami uznanych klasycznych pisarzów, za pomocą których ułatwia się praktycznie wejrzenie w organiczną budowę i artystyczną wartość dzieł literatury pięknéj.

I tak wymagać należy dla nauki języka *niemieckiego*, gdzie jest wykładowym językiem, dokładnéj gramatycznéj znajomości średniowyższoniemieckiego, a mianowicie zdolności czytania przystępniejszych poetycznych utworów średniowiekowych, jako to: pieśni Niebulunków, Gudruna i innych w języku piérwotnym z gruntowém rozumieniem.— Szczególną wagę kłaść należy na znajomość nowszéj literatury klasycznéj. Examinand musi umieć objaśniać najznamienitsze jéj dzieła ze względu na język i treść i rozwijać tok kształcenia się najgłówniejszych pisarzów. Na te oba momenta należy mieć szczególną baczność przy interpretacyi prozaicznych i poetycznych dzieł lub pojedynczych ustępów, która jest obowiązkiem examinanda. Jeżeli objaśnienie odpowiada wymaganiom ze względu na język i treść, tedy przystąpić należy do estetycznéj analizy. Dzieła uznanych autorów, zwłaszcza rozprawy i skazówki Lesynga, Herdera, Getego, Szyllera, Humboldta, A. W. i Fr. Szlegla mają przytém wzięte być za podstawę.

Was das Italienische betrifft, so muß, da die ältere Sprache von der neueren in ihrem grammatischen Baue nicht wesentlich verschieden ist, überhaupt ein höheres Maß der grammatischen und stylistischen Ausbildung, genaue Bekanntschaft mit den älteren und neueren Classikern und mit der Geschichte der Literatur, ferner die Befähigung verlangt werden, die erworbenen Kenntnisse zur Erklärung der classischen Muster entsprechend den oben in Betreff der deutschen Sprache bezeichneten Forderungen zu benützen.

Für den Unterricht in was immer für eine slavischen Sprache ist vom Candidaten zu verlangen, daß er den im Eingange von Absatz 1 gestellten Forderungen hinsichtlich derjenigen slavischen Sprache, die er zu lehren beabsichtiget, Genüge leiste, und daß er mit der altslovenischen Grammatik vertraut, und fähig sei, einen kritisch-berichtigten altslovenischen Text zu übersetzen.

Für das Ungarische und Romanische sind die oben im Allgemeinen bezeichneten Forderungen festzuhalten.

2. Diejenige Kenntniß seiner Unterrichtssprache, welche von jedem Examinanden beansprucht wird, befähiget ihn, diese Sprache am Untergymnasium auch zu lehren, wenn er zugleich eine aus eigener Lectüre geschöpfte, zu angemessener Erklärung befähigende Kenntniß gediegener Werke der neueren schönen Literatur (im Deutschen z. B. seit Klopstock) nachweiset und in Bezug auf Interpretation und ästhetische Analyse den im vorhergehenden Absatze gestellten Forderungen genügt.

3. Die Erfüllung der, Absatz 1 und 2 für das Untergymnasium gestellten Forderungen berechtiget, in sämmtlichen acht Classen die deutsche Sprache an denjenigen Gymnasien zu lehren, wo das Deutsche nicht Unterrichtssprache ist, oder nur in den oberen Classen als Unterrichtssprache gebraucht wird.

§. 11.

Form der Prüfung.

Jede Prüfung umfaßt vier Abtheilungen:

I. die Hausarbeiten,
II. die Clausurarbeiten,
III. die mündliche Prüfung,
IV. die Probelection.

I. Hausarbeiten.

1. Wenn die, §. 2 bezeichneten Bedingungen der Zulassung erfüllt sind, so stellt die Prüfungscommission die Aufgabe zur häuslichen Bearbeitung, in der Regel drei, dem Candidaten zu.

Für eine derselben ist ein Thema allgemeineren namentlich didaktischen oder pädagogischen Inhaltes zu wählen, dessen Bearbeitung dem Candidaten Gelegenheit biete, einerseits die erworbene philosophische Vorbildung zu beurkunden (§. 2, 1, b), anderseits insbesondere nachzuweisen, daß er das Verhältniß seines Faches zur Aufgabe der

Co do *włoskiego* wymagać należy, gdy dawniejszy język od nowszego nie różni się w istocie, pod względem gramatycznéj budowy, w ogólności wyższego stopnia gramatycznego i stylistycznego wykształcenia, dokładnéj znajomości dawniejszych i nowszych klasyków i historyi literatury, niemniéj uzdolnienia do zastósowania pozyskanych wiadomości w objaśnianiu wzorów klasycznych, zgodnie z oznaczonemi wyżéj względem niemieckiego języka wymaganiami.

Dla nauki jakiegokolwiek języka *słowiańskiego* żądać należy od kandydata, iżby odpowiedział ustanowionym na wstępie od ustępu 1 wymaganiom względem onego języka słowiańskiego, którego nauczać zamierza, tudzież, iżby obeznany był z gramatyką starosłowiańską i zdolnym do przekładu textu starosłowiańskiego krytycznie poprawionego wymaganiami.

Względem *węgierskiego* i *romańskiego* trzymać się należy oznaczonych wyżéj w ogólności wymagań.

2. Znajomość języka wykładowego, wymagana od każdego examinanda, uzdolnia go do nauczania tegoż języka w *gimnazyum niższém*, jeżeli oraz udowodni czerpaną z własnéj lektury do odpowiedniego objaśnienia uzdolniającą znajomość klasycznych dzieł nowszéj literatury pięknéj (w Niemczech np. od Klopstoka), a względem interpretacyi i estetycznej analizy zadość uczyni ustanowionym w poprzednim ustępie wymaganiom.

3. Dopełnienie ustanowionych w ustępie 1 i 2 dla niższego gimnazyum wymagań upoważnia do nauczania języka niemieckiego we wszystkich ośmiu klasach w onych gimnazyach, gdzie niemieckie nie jest językiem wykładowym, albo tylko w klasach wyższych jako język wykładowy używa się.

§. 11.
Forma examinu.

Każdy examin obejmuje cztéry oddziały:

I. Wypracowania domowe,
II. Wypracowania pod klauzurą,
III. Examin ustny,
IV. Lekcyą próby.

I. Wypracowania domowe.

1. Gdy dopełnione są oznaczone w §. 2 warunki przypuszczenia, tedy komisya examinacyjna wręcza kandydatowi, w regule trzy, zadania do domowego wypracowania.

Dla jednego z nich wybrane ma być tema ogólnéj, mianowicie dydaktycznéj lub pedagogicznéj treści, którego wypracowanie dałoby kandydatowi sposobność raz do udowodnienia swego przygotowawczego filozoficznego wykształcenia (§. 2, 1, *b*), powtóre a szczególnie, iż dobrze pojął stósunek swego wydziału do za-

allgemeinen Bildung richtig aufgefaßt und über seine Behandlung im Schulunterrichte mit Erfolg nachgedacht hat.

Die anderen häuslichen Aufgaben haben die speciellen Gegenstände der Prüfung in der Art zu umfassen, daß dem Candidaten Anlaß geboten werde, die Gründlichkeit seiner Fachkenntnisse zu beweisen. Candidaten, welche die Lehrfähigkeit für die classische Philologie erlangen wollen, haben Eine dieser Aufgaben in lateinischer Sprache zu bearbeiten. Candidaten für eine lebende Sprache haben die häusliche, oder, wenn dieß zweckmäßiger erscheint, jedenfalls die Clausurarbeit in der betreffenden Landessprache auszuarbeiten.

2. Zur Bearbeitung dieser Aufgaben wird dem Examinanden ein Zeitraum von zwölf Wochen bewilliget. Diese Frist kann, wenn der Candidat vor dem Ablaufe derselben um Verlängerung nachsucht, von der Prüfungscommission weiter erstreckt werden.

3. Bei der Ausarbeitung der häuslichen Aufgaben ist dem Candidaten nicht nur die Benützung der ihm bekannten literarischen Hilfsmittel gestattet, sondern es ist die nothwendige Kenntniß der Literatur des Gegenstandes und die Benützung aller ihm zugänglichen Hilfsmittel zu fordern. Bei Einlieferung dieser Arbeiten hat derselbe daher gewissenhaft und genau anzugeben, welche Hilfsmittel er zur Bearbeitung benützt hat.

4. Wenn der Examinand zugleich mit seinem Lebenslaufe eine von ihm bereits in Druck erschienene Arbeit einreicht, so ist es dem Ermessen der Prüfungscommission überlassen, diese statt einer häuslichen Prüfungsarbeit gelten zu lassen, und demgemäß zu beurtheilen, oder bei den sonst gesetzlichen Forderungen zu beharren.

§. 12.

1. Die eingelieferten Arbeiten übergibt der Director den betreffenden Mitgliedern der Commission zur Abgabe ihres Urtheiles, mit welchem begleitet dieselben auch den übrigen Mitgliedern der Commission zur Kenntnißnahme mitgetheilt werden. Beides ist in möglichst kurzer Frist zu beendigen.

Bei der Beurtheilung ist eben so sehr auf die den Forderungen der §§. 6—10 entsprechende Gründlichkeit der Kenntnisse, als auf die Klarheit in Gedanken und Darstellung und auf die stylistische Correctheit und Gewandtheit zu sehen. In Betreff der Arbeit in lateinischer Sprache vergl. §. 6.

2. Wenn diese schriftlichen Arbeiten bereits genügend erweisen, daß der Candidat den gesetzlichen Forderungen nicht entspricht, so hat ihn die Prüfungscommission durch Ertheilung eines Zeugnisses von der Fortsetzung der Prüfung auszuschließen und auf eine bestimmte Zeit hin (§. 16, 3) abzuweisen, wovon die übrigen Prüfungscommissionen des Reiches ämtlich in Kenntniß zu setzen sind.

Haben die schriftlichen Hausarbeiten Anlaß zur Zurückweisung nicht gegeben, so erhält der Examinand die Vorladung zur Clausurarbeit und zur mündlichen Prüfung.

dania ukształcenia powszechnego i ze skutkiem zastanawiał się nad jego traktowaniem przy nauce szkolnéj.

Inne domowe wypracowania obejmować mają przedmioty examinu w ten sposób, iżby kandydatowi podano sposobność udowodnienia gruntowności swych wiadomości fachowych.

Kandydaci, którzy chcą pozyskać uzdolnienie do nauczania filologii klasycznéj, wypracować mają jedno z tych zadań w języku łacińskim. Kandydaci do języka żyjącego wypracować mają domowe, lub, gdyby tak zgodniéj z celem być miało, w każdym razie zadanie klauzuralne, w dotyczącym języku krajowym.

2. Dla wypracowania tych zadań dozwala się examinandowi dwanaście tygodni czasu. Termin ten może być przez komisyę examinacyjną daléj przedłużony, jeżeli kandydat przed jego upływem prosi o przedłużenie.

3. Przy wypracowaniu zadań domowych dozwala się kandydatowi nie tylko używania znanych mu pomocniczych środków literackich, ale nawet wymagać należy potrzebnéj znajomości literatury przedmiotu i korzystania ze wszystkich mu przystępnych środków pomocniczych. Tenże winien przy przedłożeniu tych prac podać sumiennie i dokładnie, z jakich środków pomocniczych przy wypracowaniu korzystał.

4. Jeżeli examinand załącza oraz do opisu swego życia wydaną już drukiem pracę, natenczas pozostawić należy zdaniu komisyi examinacyjnéj, przyjąć takową zamiast domowego wypracowania do examinu i wedle tego osądzić, lub pozostać przy przepisanych prawem wymaganiach.

§. 12.

1. Przedłożone prace podaje dyrektor dotyczącym członkom komisyi do wyrzeczenia zdania, z którém takowe innym członkom komisyi do powzięcia o nich wiadomości udzielone będą. Obie czynności ukończone być mają w jak najkrótszym czasie.

Przy osądzeniu uważać należy z równąż surowością na odpowiednią wymaganiom §§. 6—10 gruntowność wiadomości, jak na jasność myśli i wykładu, tudzież na czystość i biegłość stylistyczną. Względem wypracowania w języku łacińskim, porówn. §. 6.

2. Jeżeli te wypracowania piśmiennie dostatecznie już udowodniają, iż kandydat nie odpowiada przepisanym prawem wymaganiom, tedy komisya examinacyjna wykluczy go udzieloném poświadczeniem od dalszego ciągu examinu i odprawi na czas pewny (§. 16, 3), o czém inne komisye examinacyjne Cesarstwa urzędownie mają być uwiadomione.

Jeżeli wypracowania piśmienne domowe nie nastręczyły powodu do odprawy, tedy examinand otrzymywa zaproszenie do wypracowania klauzuralnego i do examinu ustnego.

§. 13.

II. Clausurarbeiten.

1. Für jeden Gegenstand der Prüfung ist eine Clausurarbeit je zu zwölf Stunden und unter unausgesetzt strenger Aufsicht zu vollenden. Die Clausurarbeiten dienen vornehmlich dazu, zu ermitteln, wie weit der Examinand in seinem Studienkreise auch ohne alle Hilfsmittel ein promptes und sicheres Wissen besitzt.

In Betreff der Geographie, dann der österreichischen Geschichte gilt die Bestimmung, daß jeder dieser beiden Gegenstände in einem der zwei schriftlichen Prüfungsstadien, entweder einer häuslichen, oder einer Clausurarbeit, außerdem aber (vergl. §. 14) in der mündlichen Prüfung vorzukommen hat.

2. An die Klarheit der Gedanken und Darstellung sind, da die Aufgaben mit Rücksicht auf das Ausmaß der Zeit und die Ausschließung aller literarischen Hilfsmittel bestimmt werden, dieselben Forderungen zu stellen, wie an die häuslichen Arbeiten, wenn auch stylistische Form auf Grund der beschränkten Zeit einige Nachsicht beanspruchen darf.

Philologen haben die eine Clausurarbeit in lateinischer Sprache zu arbeiten ohne Gebrauch eines Lexikons oder einer Grammatik.

3. Für die Correctur der Clausurarbeiten gelten dieselben Bestimmungen, wie für die häuslichen schriftlichen Arbeiten, insbesondere auch hinsichtlich der Ertheilung eines abweisenden Zeugnisses in Folge ungenügender Leistungen.

4. Die Zahl der Candidaten, welche in einer Clausurprüfung vereiniget werden mögen, hängt davon ab, wie viele zu gleicher Zeit mit voller Sicherheit beaufsichtiget werden können.

§. 14.

III. Mündliche Prüfung.

1. Die mündliche Prüfung betrifft zunächst die Gegenstände, für welche der Candidat die Lehrbefähigung zu erwerben wünscht, und hat in diesen das Ergebniß der vorhergehenden Prüfungsstadien zu vervollständigen und zu sichern. Uiberdieß ist für alle Candidaten die deutsche Sprache und die Unterrichtssprache (§. 10) und nebstdem für Candidaten des philologischen Gebietes die griechische und römische Geschichte (§. 6), für jene des geschichtlich-geographischen Gebietes die Philologie in dem §. 7 bezeichneten Umfange, Gegenstand der mündlichen Prüfung. Die Prüfungen aus den erwähnten Gegenständen sind von den betreffenden Fachmitgliedern der Commission, nämlich jenen für deutsche Sprache, Unterrichtssprache, Geschichte, Philologie vorzunehmen.

2. Es steht den Prüfungscommissionen zu, mehr als Einen Examinanden zu derselben Zeit die mündliche Prüfung abhalten zu lassen, auch wenn diese nicht für das-

§. 13.

II. Wypracowania klauzuralne.

1. Dla każdego przedmiotu examinu wykończone być ma wypracowanie klauzuralne w dwunastu godzinach i pod nieprzerwanym surowym dozorem. Wypracowania klanzuralne służą głównie do wykazania, o ile examinand w swym zakresie naukowym nawet bez wszelkich środków pomocniczych szybkie i pewne posiada wiadomości.

Względem geografii i historyi Austryackiéj służy postanowienie, iż każdy z tych obu przedmiotów przychodzić ma w jedném z dwu piśmiennych studyów examinu przy wypracowaniu domowém lub klauzuralném, a oprócz tego (por. §. 14) przy examinie ustnym.

2. Względem jasności myśli i wykładu, ile że zadania ze względu na wymiar czasu i wykluczenie wszelkich literackich środków pomocniczych są oznaczone, mają moc te same wymagania, co względem wypracowań domowych, lubo forma stylistyczna z przyczyny ograniczenia czasu może mieć prawo do pobłażania.

Filologowie wyrobić mają jedno wypracowanie klauzuralne w języku łacińskim bez użycia słownika lub gramatyki.

3. Względem poprawności wypracowań klauzuralnych mają moc te same Postanowienia, co względem domowych wypracowań piśmiennych, w szczególności téż względem udzielenia odmownego zaświadczenia w skutek niedostatecznych wypracowań.

4. Liczba kandydatów, którzyby do examinu klauzuralnego połączonymi być mogli, zawisła od tego, jak wielu równocześnie z zupełném bespieczeństwem może być dozorowanych.

§. 14.

III. Examin ustny.

1. Examin ustny dotyczy się naprzód przedmiotów, dla których kandydat pragnie pozyskać uzdolnienie do nauczania, i ma w nich uzupełnić i utwierdzić wynik poprzednich studyów examinu. Prócz tego dla wszystkich kandydatów język niemiecki i język wykładowy (§. 10) a oprócz tego dla kandydatów dziedziny filologicznéj, historya grecka i rzymska (§. 6), dla kandydatów historyczno-geograficznéj dziedziny, filologia w oznaczonéj w §. 7 objętości jest przedmiotem examinu ustnego. Examina z pomienionych przedmiotów przedsiębrane być winny przez dotyczących fachowych członków komisyi, mianowicie dla języka niemieckiego, języka wykładowego, historyi, filologii.

2. Wolno jest komisyom examinacyjnym przypuścić równocześnie więcéj, niżeli jednego examinanda do examinu ustnego, nawet gdyby ci nie prosili o

selbe Gebiet des Gymnasial-Unterrichtes die Lehrbefähigung nachsuchen, doch dürfen nicht mehr als drei Candidaten zugleich mündlich geprüft werden.

3. Bei dem mündlichen Examen muß der Director der Prüfungscommission ununterbrochen, und außer ihm müssen stets wenigstens zwei andere Mitglieder zugegen sein. Uiber die gesammte mündliche Prüfung ist ein Protokoll zu führen, und zwar, wenn mehrere zugleich geprüft werden, über jeden der Examinanden ein gesondertes.

§. 15.

IV. Probelection.

1. Die Aufgabe zu der an einem Gymnasium des Prüfungsortes zu haltenden Probelection wird dem Examinanden, wenn alle bisherigen Prüfungsstadien günstigen Erfolg hatten, mindestens einen Tag vor Abhaltung der Lection zu reiflicher Uiberlegung gegeben, und ist ihrem Inhalte und der Höhe der Gymnasialclassen nach in ähnlicher Weise zu bestimmen, wie für die Clausurarbeiten.

Der Examinand hat in ihr zu zeigen, in wie weit er natürliche Lehrgabe besitzt und Anfänge zu ihrer Ausbildung gemacht hat.

2. Anwesend bei der Probelection müssen seitens der Prüfungscommission sein: der Director derselben und dasjenige Mitglied, in dessen Gebiet die Aufgabe fällt; sie haben ein schriftliches Urtheil über den Befund der Probelection den Prüfungsacten beizugeben.

Seitens des Gymnasiums hat der Director oder der Classenlehrer der Classe, in welcher die Lection gehalten wird, der Lection beizuwohnen, um die Schule sowie den Examinanden gegen etwaige disciplinarische Störungen zu schützen.

3. Examinanden, welche bereits vor ihrer Prüfung an Gymnasien beschäftiget waren, haben mit ihrer Meldung zur Prüfung zugleich ein Zeugniß des Directors des Gymnasiums über die von ihnen geübte Lehrthätigkeit beizulegen. Es steht den Prüfungscommissionen zu, nach Befund dieses Zeugnisses die Candidaten von der Ertheilung der Probelection zu dispensiren, in welchem Falle sie sich in dem Prüfungszeugnisse auf das Zeugniß des Gymnasial-Directors zu berufen haben.

Wenn ein an einem Gymnasium angestellter Religionslehrer sich der Prüfung unterzieht, um die Befähigung zu erlangen, auch in anderen Gegenständen an Gymnasien Unterricht zu ertheilen, so ist er, da seine mündliche Lehrweise bereits in anderer Weise erprobt ist, zu keiner Probelection zu verhalten.

4. Die Prüfungscommissionen haben darnach zu streben, daß die drei letzten Theile des Examens, von den Clausurarbeiten an, von den nicht am Orte des Examens einheimischen Examinanden im Laufe einer Woche beendiget werden können.

§. 16.

Entscheidung, ob der Examinand die Prüfung bestanden habe.

1. Nach Beendigung der sämmtlichen Theile des Examens entscheidet nach vorausgegangener Besprechung die Prüfungscommission auf Grund der über die einzelnen Lei-

uzdolnienie do nauczania dla téjże saméj dziedziny nauk gimnazyalnych, nigdy jednak więcéj, niż trzech kandydatów naraz, ustnie examinować nie można.

3. Przy examinie ustnym przytomnym być musi nieprzerwanie dyrektor komisyi examinacyjnéj, a oprócz niego dwóch przynajmniéj jeszcze innych członków. O całym examinie ustnym prowadzony ma być protokół, a to, jeźli kilku naraz bywa examinowanych, o każdym z examinandów z osobna.

§. 15.

IV. Lekcya próby.

1. Zadanie do odbyć się mającéj w gimnazyum miejsca examinu lekcyi próby, daje się examinandowi, jeźli wszystkie dotychczasowe stadya examinu korzystny miały skutek, najmniéj dzień przed lekcyą do dojrzałéj rozwagi, i oznaczone być ma co do treści i wysokości klas gimnazyalnych w podobny sposób, jak dla wypracowań klauzuralnych.

Examinand ma w niém wykazać, jak dalece posiada przyrodzony dar nauczania, i jakie do jego wykształcenia zrobił początki.

2. Przy lekcyi próby przytomnymi być muszą ze strony komisyi examinacyjnéj: téjże dyrektor i ten członek, w którego dziedzinę zadanie przypada; mają oni załączyć do aktów examinacyjnych piśmienne osądzenie, jak znaleźli lekcyą próby.

Ze strony gimnazyum przytomnym będzie lekcyi dyrektor lub klasowy nauczyciel klasy, w któréj się lekcya odbywa, by zasłaniał szkołę jako i examinanda od dyscyplinarnych, jakieby zajść mogły przeszkód.

3. Examinandzi, którzy już przed examinem przy gimnazyum byli zatrudnieni, załączyć oraz mają do swego zgłoszenia się do examinu świadectwo dyrektora gimnazyum o wykonywanéj przez nich naukowéj działalności. Zostawia się uznaniu komisyj examinacyjnych, czy wedle osnowy świadectwa tego zechcą kandydatom udzielić dyspensy od lekcyi próby, w którymto razie powołać się mają w świadectwie examinu na zaświadczenie dyrektora gimnazyalnego.

Jeżeli ustanowiony w gimnazyum nauczyciel religii poddaje się examinowi celem pozyskania uzdolnienia do nauczania innych także przedmiotów gimnazyalnych, tedy do lekcyi próby nie ma być obowiązany, jakoż ustny jego wykład w inny już sposób jest udowodniony.

4. Starać się mają komisye examinacyjne, iżby trzy ostanie części examinu, począwszy od wypracowań klauzuralnych, ukończone były przez nieprzebywających w miejscu examinu examinandów w ciągu jednego tygodnia.

§. 16.

Rozstrzygnienie czy examinand utrzymał się przy examinie.

1. Po ukończeniu wszystkich części examinu rozstrzyga komisya examinacyjna po poprzedniéj rozprawie na podstawie przedłożonych sądów o pojedynczych

stungen vorliegenden Urtheile, ob der Examinand die Prüfung bestanden habe oder nicht, und fügt diese Entscheidung, nöthigenfalls mit den Motiven, dem Protokolle (§. 14, 3) bei.

Die Prüfung ist für bestanden zu erachten, wenn der Examinand den Forderungen in den §§. 3 — 10 für jeden der zu seinem Prüfungsgebiete gehörigen Gegenstände genügt hat. In keinem der Prüfungsstadien können vorzügliche Leistungen in einem Gegenstande als Ersatz für Mängel in einem anderen betrachtet werden.

2. Wenn bei genügender wissenschaftlicher Bildung die Probelection noch bedeutende Mängel zeigt, so sind diese zwar im Zeugnisse mit Entschiedenheit zu bemerken; sie haben aber ein abweisendes Urtheil nicht zu begründen, falls nur zu hoffen steht, daß der Examinand durch Aufmerksamkeit auf sich selbst und durch Uebung dieselben werden entfernen können.

3. Wenn die wissenschaftlichen Leistungen des Examinanden den gesetzlichen Forderungen nicht entsprechen, aber zugleich hoffen lassen, daß es ihm bei fortgesetztem Studium gelingen werde, dieß zu erreichen, so hat ihn die Prüfungscommission unter Ertheilung eines bestimmten Zeugnisses über seine Leistungen für jetzt abzuweisen und zugleich die Zeit zu bestimmen, nach welcher frühestens sich derselbe wieder zum Examen vor einer Prüfungscommission melden dürfe. Nach erfolgter Zurückweisung kann die Wiederholung nicht früher als nach Verlauf Eines Jahres stattfinden. Von dieser Entscheidung sind die übrigen Prüfungscommissionen des Reiches ämtlich in Kenntniß zu setzen.

4. Wenn endlich die ungenügende wissenschaftliche Bildung des Examinanden nicht einmal der Hoffnung Raum gibt, daß er im weiteren Studium das Fehlende werde ersetzen können, oder die Probelection Mängel zeigt, deren Entfernung außer aller Wahrscheinlichkeit liegt, so hat die Prüfungscommission den Examinanden durch ein diese Entscheidung begründendes Zeugniß schlechthin, ohne Erlaubniß zu einem später zu wiederholenden Examen, abzuweisen und hievon die übrigen Prüfungscommissionen des Reiches ämtlich in Kenntniß zu setzen; dem Examinanden steht in solchem Falle der Recurs an das Unterrichtsministerium zu.

§. 17.

Inhalt des Zeugnisses.

1. Das über das Examen auszustellende Zeugniß enthält:

a) das vollständige Nationale des Examinanden (Name, Ort, Tag und Jahr der Geburt, Religion, Schule, Universität, etwa erworbene frühere approbirende oder reprobirende Zeugnisse von Prüfungscommissionen);

b) die Angabe der Gegenstände der häuslichen und der Clausurarbeiten, dann der gesammten mündlichen Prüfung und der Probelection, jedes zugleich mit den über die Leistungen gefällten Urtheilen;

czynnościach, czy examinand utrzymał się przy examinie lub nie i rozstrzygnienie to załącza, w razie potrzeby z motywami, do protokółu (§. 14, 3).

Examin uważany być ma za należycie złożony, jeżeli examinand odpowiedział wymaganiom w §§. 3—10 względem *każdego* z należących do jego dziedziny examinacyjnéj przedmiotów. Celujące wiadomości w jednym przedmiocie nie mogą w żadném stadium examinacyjném uważane być za dopełnienie braku w innym przedmiocie.

2. Jeżeli przy dostateczném naukowém wykształceniu lekcya próby znaczne jeszcze wykrywa niedokładności, tedy takowe w świadectwie wyraźnie wprawdzie mają być zanotowane; nie mogą jednak powodować odprawiającego wyroku, jeźli tylko pozostaje nadzieja, iż je examinand zdoła usunąć przez uwagę na siebie i przez ćwiczenie.

3. Jeżeli naukowe czynności examinanda nie odpowiadają prawnym wymaganiom, ale oraz pozostawiają nadzieję, iż mu się powiedzie pozyskać to przy dalszéj naukowéj pracy, tedy go komisya examinacyjna odprawi nateraz z udzieleniem pewnego świadectwa o jego czynnościach, a oraz oznaczy czas, po którym tenże najwcześniéj znów przed komisyą examinacyjną może się do examinu zgłosić. Powtórzenie examinu w skutek odprawy nie może wcześniéj mieć miejsca, aż po upływie jednego roku. O rozstrzygnieniu tém uwiadomione być mają urzędownie inne komisye examinacyjne Cesarstwa.

4. Jeżeli nakoniec niedostateczne naukowe wykształcenie examinanda nie pozostawia nadziei, iż dalszą nauką będzie mógł niedostatek nagrodzić, lub jeżeli lekcya próby okazuje niedokładności, których usunięcie wcale do prawdy nie jest podobném, tedy komisya examinacyjna odprawi wprost examinanda świadectwem uzasadniającém to rozstrzygnienie, bez pozwolenia do powtórzyć się mającego późniéj examinu i uwiadomi o tém urzędownie inne komisye examinacyjne Cesarstwa; examinandowi wolny jest w takim razie rekurs do Ministerstwa Oświecenia.

§. 17.

Treść zaświadczenia.

1. Zaświadczenie z powodu examinu wydaném być mające zawiera:

a) zupełny opis narodowości examinanda (imię, miejsce, dzień i rok urodzenia, religią, szkołę, uniwersytet, uzyskane może dawniéj uznające lub reprobujące zaświadczenia od komisyj examinacyjnych);

b) przytoczenie przedmiotów wypracowań domowych i klauzurowych, niemniéj całego examinu ustnego i lekcyi próby, każde wraz z wyrzeczonym o pracy sądem;

c) das Gesammturtheil der Commission, ob derselbe als lehrfähig erkannt worden sei oder nicht; und im ersten Falle, für welche Gegenstände, welche Höhe der Gymnasialclassen, mittelst welcher Unterrichtssprache. Wird die Befähigung in Anspruch genommen, sich mehr als einer Sprache beim Unterrichte zu bedienen, so hat sich das Zeugniß hinsichtlich jeder derselben auszusprechen.

Wenn der Candidat nicht als lehrfähig erkannt wird, so ist zu bemerken, auf wie lange Zeit derselbe, oder daß er für immer zurückgewiesen sei.

Da die Abstufungen der erreichten Höhe der Befähigung im Contexte des Zeugnisses ersichtlich gemacht sind, so ist die Approbation am Schlusse desselben einfach ohne weiteren Beisatz auszusprechen. Wenn aber ein Candidat von den, §. 5, 3. zugestandenen Erleichterungen Gebrauch gemacht hat, so ist in seinem Zeugnisse ausdrücklich anzugeben, daß er mit Rücksicht auf seine bereits erworbene, oder unter der Voraussetzung der noch zu erwerbenden Befähigung für den Religionsunterricht an Gymnasien geprüft worden sei, weil die Wirksamkeit seines Zeugnisses von der Bedingung seiner Anstellung als Religionslehrer abhängig sein wird.

2. Wenn ein Examinand das Examen, sei es für das Unter- oder Obergymnasium bestanden hat, so hat er das Recht, zu einer Ausdehnung seiner Lehrbefähigung auf die höheren Classen oder zur Erwerbung der Lehrbefähigung in noch anderen Gegenständen, eine weitere Prüfung nachzusuchen, falls er der Prüfungscommission in der §. 2, 1. d bezeichneten Weise die Ueberzeugung verschafft, daß er die erforderlichen Studien gemacht habe. Die neue Prüfung ist durch sämmtliche Stadien mit Ausnahme der Probelection durchzuführen.

§. 18.

Wirkung des Zeugnisses.

1. Das Zeugniß, daß ein Examinand die Prüfung bestanden habe, berechtiget ihn zunächst das Probejahr (vergl. §. 19, 1.) an einem Gymnasium zu bestehen, an dem die Unterrichtssprache, für welche der Candidat approbirt wurde, in Anwendung ist, und macht ihn dann fähig, falls die für jedes Gebiet der Prüfungsgegenstände gestellten Bedingungen vollständig erfüllt sind (vergl. §. 5, 4.), an Gymnasien der bezeichneten Art angestellt zu werden.

2. Wenn nach Ablauf von drei Jahren seit der Abhaltung des Probejahres ein Candidat nicht als Gymnasiallehrer angestellt ist, so hat er nachzuweisen, daß er in der Zwischenzeit als Lehrer seiner Fächer an einer Mittelschule sich verwendet, oder daß er in diesen Fächern fortwährend ernstlich gearbeitet hat. Diese Nachweisung ist vor einer Prüfungscommission zu führen, welche, wenn sie dieselbe genügend befindet, das früher ertheilte Zeugniß durch eine demselben anzuschließende Bemerkung noch fernerhin für giltig erklärt. Wird die Nachweisung nicht oder in nicht genügender Weise geliefert, so ist die Prüfung zu erneuern, wobei nach Umständen die häuslichen Arbeiten erlassen

c) zbiorowy wyrok komisyi, czy tenże uznany był zdolnym do nauczania lub nie; a w razie piérwszym, dla których przedmiotów, któréj wysokości klas gimnazyalnych i którego języka wykładowego. Jeżeli kandydat rości sobie pretensyą do uzdolnienia do wykładu w więcéj, niż jednym języku, tedy w zaświadczeniu wyrzeczoném to być winno względem każdego języka.

Jeżeli kandydat nie jest uznany za zdolnego do udzielania nauk, tedy w świadectwie ma być zanotowaném, na jak długo tenże lub że na zawsze jest odprawionym.

Gdy stopnie osiągniętéj wysokości uzdolnienia widoczne są w tekscie zaświadczenia, tedy na końcu tegoż aprobacya po prostu bez dalszego dodatku ma być wyrzeczoną. Jeżeli jednak kandydat korzystał z przyznanych §. 5, 3. ułatwień, tedy w zaświadczeniu jego wyraźnie dodać należy, iż examinowany był ze względem na pozyskane już, lub z przypuszczeniem mającego się dopiéro uzyskać uzdolnienia do nauczania religii w gimnazyach, ponieważ działalność jego świadectwa zawiśnie od warunku posady na nauczyciela religii.

2. Jeżeli examinand zdał examin, czyto dla niższego, czy wyższego gimnazyum, natenczas ma prawo podać prośbę o dalszy examin celem rozciągnienia swego naukowego uzdolnienia na klasy wyższe lub pozyskania nauczycielskiego uzdolnienia do innych jeszcze przedmiotów, jeżeli przekonał komisyę examinacyjną w sposób, w §. 2, 1. *d* oznaczony, iż odbył wymagane studya. Nowy examin przeprowadzony być ma przez wszystkie studya z wyjątkiem lekcyi próby.

§. 18.

Działalność zaświadczenia.

1. Zaświadczenie, iż examinand zdał examin, upoważnia go wprost do odbycia roku próby (por. §. 19, 1.) w gimnazyum, w którém używany jest język wykładowy, dla którego kandydat był aprobowany, i czyni go natenczas zdolnym, skoro dopełnione są *zupełnie* ustanowione dla każdéj dziedziny przedmiotów examinacyjnych warunki (porówn. §. 5, 4.), do otrzymania posady w gimnazyach oznaczonego rodzaju.

2. Jeżeli kandydat po upływie lat trzech od odbycia roku próby nie otrzymał posady na nauczyciela gymnazyalnego, tedy winien udowodnić, iż tymczasem w szkole średniéj trudnił się nauczycielstwem w swych wydziałach, lub że w wydziałach tych statecznie bez przerwy pracował. Udowodnienie takie przeprowadzoném być ma przed komisyą examinacyjną, która, jeźli takowe za dostateczne poczyta, uzna i nadal ważném udzielone dawniéj zaświadczenie za pomocą dodanéj doń uwagi. Jeżeli udowodnienie nie było przedłożone, lub to w sposób niedostateczny, tedy examin ma być odnowiony, przyczém odstąpić można wedle oko-

werden können, die Nachsicht der Clausurarbeiten oder der mündlichen Prüfung dagegen niemals stattfinden kann. Die Probelection und das Probejahr sind nicht zu erneuern.

§. 19.

Probejahr.

1. Nach bestandenem Examen hat jeder Candidat sich Ein Jahr lang an einem Gymnasium zur praktischen Ausbildung seiner Lehrfähigkeit beschäftigen zu lassen.

2. Das Probejahr kann nur an einem öffentlichen Gymnasium bestanden werden.

Der Candidat kann das Kronland dazu wählen, das Gymnasium aber wird von dem Schulrathe der betreffenden Statthalterei (Landesregierung, Statthalterei-Abtheilung) des Kronlandes bestimmt. Dieser hat dabei vor Allem den pädagogischen Zweck des Probejahres zu beachten; außerdem verdienen die Bedürfnisse der einzelnen Gymnasien und billige Wünsche des Candidaten Berücksichtigung.

3. Der Director des Gymnasiums bestimmt nach Maßgabe des vom Candidaten vorgelegten Zeugnisses und mit Berücksichtigung der Bedürfnisse seiner Anstalt die Lehrgegenstände und die Classen, in welchen der Candidat Unterricht zu ertheilen hat, und setzt ihn über die Lehraufgabe der Classen, über die an die Schüler zu stellenden Forderungen, die zu haltende Disciplinarordnung und die allgemein bestehenden Schulvorschriften in genaue Kenntniß.

4. Es dürfen dem Candidaten nicht mehr als sechs Stunden wöchentlich, und nicht mehr als höchstens zwei verschiedene Classen übertragen werden; nur in dem Falle, daß nothwendige Supplirungen die Kräfte des Lehrercollegiums übersteigen und ein Candidat sich im bisherigen Theile seiner Lehrfähigkeit bereits als tüchtig bewährt hat, kann ihm eine größere Anzahl von Lehrstunden und nach Umständen auch in mehr als zwei Classen aufgetragen werden.

5. Die ihm übertragenen Lehrstunden hat der Probecandidat zwar selbständig zu geben, aber so, daß er dabei einer speciellen Aufsicht des Directors und des Classenlehrers der jedesmaligen Classe unterstellt ist und sich ihren Weisungen streng unterzuordnen hat.

Der Director und der Classenlehrer haben die Verpflichtung, vorzüglich in der ersten Zeit, die Lehrstunden des Candidaten häufig zu besuchen, und ihm nachher ihre Bemerkungen über Mängel in Methode oder Disciplin zur Nachachtung auszusprechen; in ihrem Verhalten gegen den Candidaten während der Lehrstunden selbst haben sie auf das strengste Alles zu vermeiden, was dessen Autorität bei den Schülern beeinträchtigen könnte.

Andererseits hat der Probecandidat, um sich eigene Anschauung der Methode und Disciplin geübter Lehrer zu verschaffen, häufig in den Lectionen von Lehrern der Anstalt, namentlich des Hauptlehrers seiner Classe und derjenigen Lehrer, die gleiche Gegenstände mit ihm in anderen Classen behandeln, zu hospitiren.

liczności od domowych wypracowań, nigdy zaś od wypracowań klauzuralnych lub examinu ustnego. Lekcya próby i rok próby nie mają być odnowione.

§. 19.

Rok próby.

1. Po ukończonym examinie każdy kandydat ma się trudnić przez rok jeden w gimnazyum celem praktycznego wykształcenia swéj nauczycielskiéj zdolności.

2. Rok próby odbyć jedynie można w gimnazyum publiczném.

Kandydat może tym końcem wybrać sobie kraj koronny, gimnazyum zaś przeznaczoném mu będzie przez radcę szkolnego dotyczącego Namiestnictwa (Rządu krajowego, Oddziału namiestniczego) w tymże kraju koronnym. Radca szkolny winien przedewszystkiém mieć na uwadze pedagogiczny cel roku próby; prócz tego zasługują na uwzględnienie potrzeby pojedynczych gimnazyj i słuszne życzenia kandydata.

3 Dyrektor gimnazyum przeznacza w miarę przedłożonego przez kandydata zaświadczenia i z uwzględnieniem potrzeb swego zakładu przedmioty naukowe i klasy, w których kandydat nauki ma udzielać i uwiadamia go dokładnie o nauczycielskiém klas zadaniu, o czynnościach, od uczniów wymaganemi być mogących, o mającym być zachowanym porządku dyscyplinarnym i obowiązujących w ogólności przepisach szkolnych.

4. Nie można na kandydata nakładać więcéj jak sześć godzin na tydzień i nie więcéj jak dwie różne klasy; w tym tylko wypadku, gdyby potrzebne suplowania przechodzić miały siły kolegium nauczycielskiego, a kandydat okazał się już dzielnym w dotychczasowéj części swego uzdolnienia nauczycielskiego, powierzoną mu być może większa ilość godzin naukowych, a wedle okoliczności nawet w więcéj, niżeli dwu klasach.

5. Powierzone sobie lekcye dawać będzie kandydat próby wprawdzie samodzielnie, wszakże tak, iżby poddany był pod szczególny dozór dyrektora i nauczyciela klasy, w któréj naucza i stósował się surowo do ich poleceń.

Dyrektor i nauczyciel klasy obowiązani są, zwłaszcza w piérwszym czasie, uczęszczać pilnie na lekcye kandydata, i udzielać mu potém swych uwag o niedostateczności metody lub dyscypliny celem zastósowania się do nich; w zachowaniu się swém względem kandydata podczas samychże lekcyj unikać mają najsurowiéj wszystkiego, coby uwłaczać mogło powadze tegoż u uczniów.

Z drugiéj strony winien kandydat próby celem nabycia z własnego zapatrywania się metody i dyscypliny biegłych nauczycieli, odwiedzać często lekcye nauczycieli zakładu, mianowicie głównego nauczyciela swéj klasy i tych nauczycieli, którzy równe z nim przedmioty w innych klasach wykładają.

6. Leichtere Strafen in den Lehrstunden hat der Candidat selbst zu verfügen das Recht, unter unmittelbarer nachheriger Anzeige an den Classenlehrer; die Verfügung von schweren Strafen hat er dem Classenlehrer zu überlassen, dessen besondere Aufgabe es ist, in diesem, für den angehenden Lehrer meistens schwierigen und gefährlichen Puncte dem Candidaten rathend zur Seite zu stehen, und dessen Ansehen zweckmäßig zu unterstützen, wie es überhaupt der ganze Lehrkörper als eine Pflicht gegen seine Schule und gegen seinen Berufsgenossen ansehen wird, durch collegialisches Verhalten zu dem Candidaten seine Stellung am Gymnasium zu erleichtern und zu befestigen.

7. Uebrigens ist der Probecandidat den Bestimmungen der allgemeinen Schulgesetze und der speciellen Schulordnung seiner Anstalt, sowie den Anordnungen des Directors in gleicher Weise zum Gehorsam verpflichtet, wie jeder angestellte Lehrer; namentlich hat er die Lehrerconferenzen regelmäßig zu besuchen und ist dort zum Abgeben seiner Stimme über Leistungen und sittliches Verhalten der Schüler in seinen Gegenständen und Lehrstunden, sowohl im Laufe des Schuljahres, als bei der Frage nach Versetzung und Classification, so verpflichtet wie berechtiget. In allen übrigen Fällen hat der Candidat in der Conferenz nur eine berathende Stimme.

§. 20.

1. Wenn die didaktischen oder pädagogischen Fehler des Probecandidaten oder sein sonstiges Verhalten dem Gymnasium, an welchem er beschäftiget ist, nachtheilig zu werden drohen, so hat der Director das Recht, nach Beendigung des ersten Semesters und in dringenden Fällen sogar sogleich der Thätigkeit des Candidaten an seinem Gymnasium ein Ende zu setzen. Er hat darüber die Ansicht des Lehrkörpers anzuhören, dann nach seiner Ueberzeugung zu entscheiden und die geschehene Entlassung eines Candidaten unter Beilegung des Protokolles über die Ansichten des Lehrkörpers sofort an die vorgesetzte politische Landesstelle zu berichten. Diese hat je nach Art der Gründe, welche die Entfernung des Candidaten veranlaßten, entweder ihn unter den geeigneten Weisungen an ein anderes Gymnasium zur Fortsetzung seines Probejahres zu schicken oder erforderlichen Falles wegen Zurückweisung desselben vom Lehramte einen Antrag an das Ministerium zu stellen.

2. Nach Ablauf des Probejahres hat der Director, auf Grund einer Berathung mit den Classenlehrern der Classen, in welchen der Probecandidat beschäftiget war, ein von ihm und diesen Classenlehrern zu unterfertigendes Zeugniß auszustellen, in welchem die Gegenstände und Classen, worin der Candidat unterrichtet hat, bezeichnet und der Grad der von ihm bewiesenen Fertigkeit im Unterrichte und in Aufrechthaltung der Zucht unverholen beurtheilt wird. Eine Abschrift des Zeugnisses ist dem zu erstattenden Jahresberichte über das Gymnasium beizulegen. Erst durch dieses Zeugniß wird unter Erfüllung der §. 5, 4. bezeichneten Bedingung die Befähigung zur Anstellung als ordentlicher Lehrer vollständig erworben.

6. Lżejsze kary wyznaczać może sam kandydat w godzinach naukowych, donosząc o nich bezpośrednio nauczycielowi klasy; wyznaczenie kar ciężkich pozostawić ma nauczycielowi klasy, którego szczególném jest zadaniem w punkcie tym, po większéj części trudnym i niebespiecznym dla początkującego nauczyciela, być doradcą kandydata, wspierać tegoż powagę odpowiednio celowi, jak to w ogólności całe ciało nauczycielskie uważać będzie za obowiązek względem szkoły i swego towarzysza zawodu ułatwić i umocnić stanowisko kandydata w gimnazyum przez swe kolegialne względem niego zachowanie się.

7. Zresztą kandydat próby obowiązany jest do posłuszeństwa postanowieniom powszechnych ustaw szkolnych i szczególnego regulaminu szkolnego swego zakładu, jak i rozrządzeniom dyrektora w równy sposób, jak każdy inny ustanowiony nauczyciel; mianowicie uczęszczać winien regularnie na konferencye nauczycielskie, na których do oddania głosu swego o czynnościach i moralném zachowaniu się uczniów w swych przedmiotach i lekcyach, tak w biegu roku szkolnego, jak i przy pytaniu o przeniesienie i klasyfikacyi, jest obowiązany i upoważniony. W wszelkich innych wypadkach ma kandydat w konferencyi tylko głos doradczy.

§. 20.

Jeżeliby dydaktyczne i pedagogiczne wady kandydata próby lub inne jego zachowanie się groziły szkodą gimnazyum, na którém jest zatrudniony, tedy dyrektor ma prawo położenia końca czynności kandydata w swojém gimnazyum po ukończeniu piérwszego półrocza, a nawet natychmiast w razach pilnych. Ma on w tym względzie wysłuchać zdanie ciała nauczycielskiego, rozstrzygnąć potém rzecz wedle swego przekonania i donieść o zaszłém oddaleniu kandydata z załączeniem protokółu o zdaniach ciała nauczycielskiego natychmiast przełożonéj politycznéj władzy krajowéj. Władza ta wedle rodzaju powodów oddalenia kandydata albo wyszle go ze stósownemi zaleceniami do innego gimnazyum dla dalszego ciągu jego roku próby, albo przedłoży w razie potrzeby wniosek Ministerstwu względem jego oddalenia od urzędu nauczycielskiego.

2. Po upływie roku próby winien dyrektor na podstawie porady z klasowymi nauczycielami klas, w których kandydat próby był zatrudniony, wydać świadectwo, przez niego i tychże nauczycieli klasowych podpisaném być mające, w którém przedmioty i klasy przez kandydata nauczane mają być oznaczone, tudzież stopień udowodnionéj przezeń biegłości w wykładzie i w utrzymaniu karności bez ogródki ma być osądzony. Odpis zaświadczenia załączony być ma do przedłożyć się mającéj rocznéj relacyi o gimnazyum. Tym dopiéro świadectwem dopełniwszy oznaczonych w §. 5, 4. warunków, uzyskuje się zupełne uzdolnienie do posady zwyczajnego nauczyciela.

3. Die Leistung des Probejahres gibt dem Candidaten nur in dem Falle einen Anspruch auf Remuneration für die von ihm ertheilten Stunden, wenn er über die gesetzmäßige Zahl von sechs wöchentlichen Stunden beim Unterrichte beschäftiget war. In diesem Falle kann der Director bei der politischen Landesstelle eine Remuneration beantragen.

§. 21.

Gebühren.

Für das Abhalten der Prüfung hat jeder Candidat die Taxe von zehn Gulden zu zahlen; die Verpflichtung zur Erlegung derselben ist unabhängig davon, ob der Candidat beim Examen besteht oder nicht.

Die Taxe wird beim Empfange der Zuschrift der Prüfungscommission, durch welche die Aufgaben zu den schriftlichen häuslichen Arbeiten mitgetheilt werden, vom Candidaten an die durch die Prüfungscommission bezeichnete Casse gezahlt, dieselbe Taxe ist für jedes weitere Examen zu erlegen.

§. 22.

Geschäftsführung.

1. Sämmtliche Prüfungscommissionen stehen unmittelbar unter dem Ministerium für Cultus und Unterricht.

2. Der Director jeder Prüfungscommission hat die Correspondenz mit dem Ministerium und den Candidaten zu führen, und die Acten der Prüfungscommission in geschäftsmäßiger Ordnung zu halten.

3. Diese Acten sind:

a) allgemeine, enthaltend die allgemeinen Verordnungen des Ministeriums auf Anfragen der Prüfungscommission und ähnliche;

b) Personalacten.

Ueber jeden Candidaten, welcher dem Examen vor einer Prüfungscommission sich unterzieht, wird ein eigenes Actenstück angelegt, welches enthalten muß: das Gesuch des Candidaten nebst Angabe der Zeugnisse und ihres Inhaltes, den Lebenslauf desselben, die etwaigen Entscheidungen des Ministeriums bei Zweifeln über Zulassung des Candidaten zum Examen, die Zuschriften der Prüfungscommission an den Candidaten, die schriftlichen Arbeiten desselben, das Urtheil der Prüfungscommission über die schriftlichen Arbeiten und die Probelection, das Protokoll über die mündliche Prüfung und über die Schlußberathung der Prüfungscommission, das demselben ertheilte Zeugniß.

4. Die Personalacten sind am Ende eines jeden Schuljahres an das Unterrichtsministerium zur Einsicht einzusenden.

3. Czynność roku próby nadaje kandydatowi w takim tylko razie pretensyą do remuneracyi za udzielane przezeń lekcye, jeżeli zatrudniony był przy nauce nad przepisaną prawem liczbę sześciu godzin na tydzień. W razie takim może dyrektor przedłożyć politycznéj władzy krajowéj wniosek o remuneracyę.

§. 21.

Należytości.

Za odbycie examinu winien każdy kandydat zapłacić taxę dziesięciu Złotych Reńskich; zobowiązanie do jéj złożenia nie jest zawisłém od tego, czy kandydat utrzymał się przy examinie lub nie.

Przy otrzymaniu pisma komisyi examinacyjnéj, którém zakomunikowane są zadania do piśmiennych wypracowań domowych, złożoną ma być taxa przez kandydata do oznaczonéj przez komisyę examinacyjną kasy, taż sama taxa złożoną być ma za każdy dalszy examin.

§. 22.

Prowadzenie spraw.

1. Wszystkie komisye examinacyjne stoją bezpośrednie pod Ministerstwem Wyznań i Oświecenia.

2. Dyrektor każdéj komisyi examinacyjnéj prowadzić ma korespondencyą z Ministerstwem i kandydatami i utrzymywać akta komisyi examinacyjnéj w zgodnym ze sprawami porządku.

3. Akta te są:

a) ogólne, zawierające ogólne rozporządzenia Ministerstwa na zapytania komisyj examinacyjnych i podobne;

b) akta osób dotyczące.

O każdym kandydacie, który się poddaje examinowi przed komisyą examinacyjną, zakłada się akt osobny, który mieścić musi: prośbę kandydata z przytoczeniem zaświadczeń i ich treści, bieg jego życia, rozstrzygnienia Ministerstwa, jeźli jakie zaszły przy wątpliwościach o przypuszczeniu kandydata do examinu, pisma komisyi examinacyjnéj do kandydata, piśmienne tegoż wypracowania, zdanie komisyi examinacyjnéj o pracach piśmiennych i lekcyi próby, protokół o examinie ustnym i o ostatecznéj naradzie komisyi examinacyjnéj, udzielone temuż zaświadczenie.

4. Akta osoby dotyczące przesłane być mają na końcu każdego roku szkolnego do Ministerstwa Oświecenia celem przeglądu.

149.

Erlaß des Finanzministeriums vom 30. Juli 1856,

(Reichs-Gesetz-Blatt, XXXVII. Stück, Nr. 144, ausgegeben am 9. August 1856),

wirksam für alle Kronländer, mit Ausnahme von Ungarn, Siebenbürgen, Kroatien und Slawonien, der serbischen Wojwodschaft, dem Temeser Banate, des lombardisch-venetianischen Königreiches, Tirols mit Vorarlberg, der Militärgränze und von Dalmatien,

wegen Modificirung einiger Normen über die Branntweinsteuer, in Uebereinstimmung mit den unterm 1. April 1853 eingeführten Alkoholometern.

Nachdem die in Folge Allerhöchster Entschließung Seiner k. k. Apostolischen Majestät vom 16. März 1853 mit der Verordnung des Ministers für Handel, Gewerbe und öffentliche Bauten vom 1. April 1853 (Reichs-Gesetz-Blatt, XXI. Stück, Nr. 66), zur Bestimmung der Stärke des Branntweines oder Weingeistes für ämtliche Zwecke und zum Kaufe und Verkaufe vorgeschriebenen ämtlich geprüften Alkoholometer die Volumen-Perzente des, in der Flüssigkeit enthaltenen Alkohols angeben, d. h. nachdem die Grade der Skala dieser Alkoholometer anzeigen, wie viele Maß Alkohol in 100 Maß der Flüssigkeit, und nachdem hiebei eine Temperatur von + 12° R.: vorausgesetzt wird, enthalten sind, so wird zur Hintanhaltung von Zweifeln erinnert:

a) daß bei der Einhebung der Verzehrungssteuer von gebrannten geistigen Flüssigkeiten in den vom Erlaße des Finanzministeriums vom 21. Oktober 1849 (Nr. 426 des Reichs-Gesetz-Blattes), §. 1, lit. d) vorgesehenen Fällen der Steuerbemessung nach der Gradhältigkeit, mit Beseitigung eines dort unterlaufenen Druckfehlers und bei der Anwendung der oben erwähnten Alkoholometer der zweite Absatz des §. 1, lit. d) sich dahin ändere, daß derselbe folgendermaßen lautet:

„Diese Gebühr hat jedoch nur in dem Falle zu gelten, wenn der Alkoholgehalt des Erzeugnisses weniger als 52½° der ämtlich geprüften 100theiligen Alkoholometer-Skala bei einer Temperatur von + 12° Réamur beträgt.“

Bei höheren Graden des Alkoholgehaltes wird die Gebühr auf folgende Weise berechnet:

Bei einem Alkohol-Gehalte von 52½° und unter 65° mit 3 fl. 45 kr.
„ „ „ „ 65° und unter 77½° mit 4 „ 30 „
„ „ „ „ 77½° und unter 90° mit 5 „ 15 „
„ „ „ „ 90° bis 100° mit . . 6 „ — „

b) daß in den Fällen der Steuerrückvergütung für ausgeführte gebrannte geistige Flüssigkeiten die geringste Gradhältigkeit der auszuführenden solchen Flüssigkeiten mit 75° obiger 100theiliger Skala bei einer Temperatur von + 12° Réamur angenommen, und daß der bis jetzt je für einen n. ö. Eimer 30° Branntweines bemessene Rückvergütungsbetrag künftig je für einen niederösterreichischen Eimer Branntweines von 75° der neuen Skala bei einer Temperatur von + 12° Réamur werde erfolgt werden.

Freiherr von **Bruck** m. p.

149.

Rozrządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 30. Lipca 1856,

(Dziennik Praw Państwa, Część XXXVII, Nr. 144, wydana dnia 9. Sierpnia 1856),

obowiązujące we wszystkich Krajach koronnych, z wyjątkiem Węgier, Siedmiogrodu, Kroacyi i Sławonii, Województwa Serbskiego, Banatu Temeskiego, Lombardzko-Weneckiego Królestwa, Tyrolu z Vorarlbergiem, Pogranicza wojskowego i Dalmacyi,

względem zmiany niektórych postanowień o podatku od wódki zgodnie z zaprowadzonemi z dniem 1. Kwietnia 1853 alkoholometrami.

Gdy przepisane w skutek Najwyższego Postanowienia Jego C. K. Apostolskiéj Mosci z dnia 16. Marca 1853 Rozporządzeniem Ministerstwa Handlu, Przemysłu i Budowli publicznych z dnia 1. Kwietnia 1853 (Dziennik Praw Państwa, część XXI, Nr. 66), dla oznaczenia mocy wódki i spirytusu winnego dla celów urzędowych, tudzież celem kupna i przedaży urzędownie examinowane alkoholometry oznaczają procenta ilości zawartego w płynie alkoholu, t. j. gdy stopnie skali tychże alkoholometrów oznaczają, ile miar alkoholu mieści się w 100 miarach płynu i gdy przytém przypuszcza się temperatura + 12° R:, tedy dla zapobieżenia wątpliwościom przypomina się:

a) iż przy ściągnieniu podatku konsumcyjnego od gorzelnianych płynów spirytusowych w przewidzianych przez rozrządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 21. Października 1849 (Nr. 426 Dziennika Praw Państwa), §. 1, lit. *d)* wypadkach wymiaru podatku wedle ilości stopni z usunięciem zaszłéj tam omyłki drukarskiéj i przy zastósowaniu pomienionego wyżéj alkoholometru drugi ustęp §. 1, lit. *d)* w ten się zmienia sposób, iżby opiewał jak następuje:

„Należytość ta ma jedynie w tym wypadku znaczenie, jeżeli alkoholiczna treść wyrobu wynosi mniéj jak $52\frac{1}{2}$° examinowanéj urzędownie studzielnéj skali alkoholometrycznéj przy temperaturze +12° Réaumur'a“.

Przy wyższych stopniach treści alkoholicznéj oblicza się należytość w sposób następujący:

Przy treści alkoholu	$52\frac{1}{2}$° i niżéj 65°	na	3 złr.	45 kr.
„ „ „	65° i „ $77\frac{1}{2}$°	na	4 „	30 „
„ „ „	$77\frac{1}{2}$° i „ 90°	na	5 „	15 „
„ „ „	90° do 100°	na	6 „	— „

b) iż w razach zwrotnego podatku wynagrodzenia za wywiezione gorzelniane płyny spirytusowe najniższa ilość stopni wywozić się mających płynów takich przyjmuje się na 75° powyższéj studzielnéj skali przy temperaturze +12° Réaumur'a, i że wymierzona dotąd od jednego niższo-austryackiego wiadra 30° wódki ilość wynagrodzenia zwrotnego wydawaną nadal będzie od jednego niższo-austryackiego wiadra wódki o 75° nowéj skali przy temperaturze +12° Réaumur'a.

Baron **Bruck** m. p.

150.

Verordnung des Ministeriums der Justiz vom 2. August 1856,

(Reichs-Gesetz-Blatt, XXXVII. Stück, Nr. 145, ausgegeben am 9. August 1856),

wirksam für sämmtliche Kronländer, mit Ausnahme der Militargrenze,

über die Art der Verpackung von Gegenständen strafgerichtlicher Untersuchungen.

Zur Beseitigung der Uebelstände, welche sich aus der mangelhaften Verpackung der Gegenstände strafgerichtlicher Untersuchungen ergeben können, findet das Justizministerium folgende Vorschrift zu erlassen.

1. Jedes zum Zwecke der gerichtlich-chemischen Untersuchung abzusendende Object, z. B. ein Organ, Organtheil, ein Giftstoff, Giftträger u. dgl. muß für sich und gesondert von jedem anderen in einem eigenen Gefäße verpackt werden.

2. Vor allen anderen sind Glas- oder Porzellan-Gefäße zur Aufnahme dieser Gegenstände geeignet, und durch eine zweckmäßige äußere Verpackung vor jeder Beschädigung zu schützen.

3. Diese Gefäße sind mit einem geriebenen Glas- oder einem gereinigten Korkstöpsel zu verschließen, und die Stöpsel mit Siegellack derart luftdicht zu verkitten, so daß jeder Ausitrtt des Inhaltes nach Außen, und jedes Gelangen äußerer Stoffe nach Innen unmöglich wird.

4. Ueberhaupt muß aber auch jedes andere zur Verpackung zu verwendende Materiale vollkommen rein und insbesondere so beschaffen sein, daß der chemisch zu untersuchende Gegenstand nicht vielleicht durch dieses selbst verunreiniget oder vergiftet werde.

5. Die ganze Verpackung der zu versendenden Objecte hat immer durch einen Sachverständigen, und zwar nach Möglichkeit durch einen erfahrenen Chemiker zu geschehen.

Freiherr von **Krauß** m. p.

150.
Rozporządzenie Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 2. Sierpnia 1856,

(Dziennik Praw Państwa, Część XXXVII., Nr. 145, wydana dnia 9. Sierpnia 1856),

obowiązujące dla wszystkich Krajów koronnych, z wyjątkiem Pogranicza wojskowego,

o sposobie zapakowania przedmiotów śledztwa karno-sądowego.

Celem usunięcia niedogodności, jakie powstać mogą z pochybnego zapakowania przedmiotów śledztwa karno-sądowego, wydaje Ministerstwo Sprawiedliwości przepis następujący:

1. Każdy przedmiot, celem sądowo-chemicznego rozbioru przesłanym być mający, n. p. organ, część organu, treść trucizny, naczynie na truciznę i t. p., opakowanym być musi dla siebie odosobniony od wszystkiego innego we właściwém naczyniu.

2. Najstósowniejsze do przyjęcia tych przedmiotów są naczynia szklanne lub porcelanowe, które przez odpowiednie celowi zewnętrzne opakowanie chronione być mają od wszelkiego uszkodzenia.

3. Naczynia te zatkane być mają czopkiem korkowym lub ze szkła tartego, a czopki zakitowane łakiem hermetycznie w ten sposób, iżby niepodobném było wszelakie wyjście treści na zewnątrz i dojście zewnętrznych materyj wewnątrz.

4. W ogólności każdy inny do opakowania użyty materyał winien być zupełnie czysty, a w szczególności taki, ażeby nim przedmiot, mający być chemicznie rozebrany, sam nie stał się zanieczyszczonym lub zatrutym.

5. Całe opakowanie przedmiotów, przesłanemi być mających, odbyć się zawsze winno za pośrednictwem znawcy, a to, o ile można przez doświadczonego chemika.

Baron **Krauss** m. p.